

Erikoishammaslääkäri- koulutus

Opinto-opas

Voimassa 1.8.2020 alkaen toistaiseksi

ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUS OPINTO-OPAS

Voimassa 1.8.2020 alkaen toistaiseksi

SISÄLLYSLUETTELO

ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN YLEISET KOULUTUSVAATIMUKSET

1. HALLINTO, PÄÄTÖKSENTEKO JA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	4
1.1. Erikoishammaslääkärikoulutusta koskeva lainsäädäntö	4
1.2. Koulutukseen vaadittava laillistus.....	4
1.3. Koulutuksen toimijat	5
2. OPINTO-OIKEUDEN MYÖNTÄMINEN JA LÄSNÄOLOILMOITUS.....	7
3. KOULUTUKSEN TAVOITTEET JA RAKENNE	7
4. ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN SUORITTAMINEN.....	9
4.1. Terveyskeskuskoulutusjakso (9 kk).....	9
4.2. Käytännön koulutus	9
4.3. Toimipaikkakoulutus	9
4.4. Teoriakoulutus	9
4.5. Johtamisopinnot	10
4.6. Säteilysuojelukoulutus.....	10
4.7. Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi... 11	
4.7.1. Koejakso	11
4.7.2. Kuulustelu	14
4.7.3. Etapit ja luottamukseen perustuvat pätevyudet (Entrustable Professional Activities, EPA).....	15
4.7.4. Oikaisupyynnön opintosuorituksen arvioinnista ja hyväksilukemisesta	15
5. KÄYTÄNNÖN KOULUTUKSEN KERTYMINEN	15
5.1. Koulutuskertymän laskeminen	15
5.2. Käytännön koulutus eri tehtävissä.....	17
5.3. Suoritusten vanheneminen.....	18
5.4. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT)	18
6. KOULUTUSPAIKAT	19
7. OPINTOSUORITUSTEN HYVÄKSYMINEEN JA TODISTUKSEN HAKEMINEN.....	20
8. LAILLISTAMINEN ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN JÄLKEEN	20
ERIKOISALAKOHTAISET OPETUSSUUNNITELMAT	21
HAMMASLÄÄKETIETEELLINEN DIAGNOSTIIKKA / SUUN MIKROBIOLOGIA	21
HAMMASLÄÄKETIETEELLINEN DIAGNOSTIIKKA / SUUPATOLOGIA	24
HAMMASLÄÄKETIETEELLINEN DIAGNOSTIIKKA / SUURADIOLOGIA.....	26
HAMPAISTON OIKOMISHOITO	29
KLIININEN HAMMASHOITO / KARIOLOGIA JA ENDODONTIA.....	31
KLIININEN HAMMASHOITO / LASTEN HAMMASHOITO	34
KLIININEN HAMMASHOITO / PARODONTOLOGIA	37
KLIININEN HAMMASHOITO / PROTETIIKKA JA PARENTAFYSIOLOGIA	40

SUU- JA LEUKAKIRURGIA.....	42
TERVEYDENHUOLTO	46

Erikoishammaslääkärikoulutuksen opinto-oppaaseen tehdyt muutokset voimaan tulon 1.8.2020 jälkeen

Päivämäärä	
24.11.2020	teknisiä muutoksia
27.4.2021	Suupatologian opetussuunnitelmasta poistettu säteilysuojelukoulutuksen tarkentava kuvaus
30.4.2021	Koejakson kuvaukseen tehty tarkennuksia

ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN YLEISET KOULUTUSVAATIMUKSET

Koulutuksen suorittamista koskevat yleiset koulutusvaatimukset ovat valtakunnallisesti yhtenevät ja kunkin yliopiston erikoislääkärikoulutusta tarjoavan tiedekunnan hyväksymät.

Valtakunnalliset yleiset koulutusvaatimukset ja erikoisalakohtaiset opetussuunnitelmat perustuvat STM:n asetukseen 56/2015 ja 1.2.2020 antamaan asetusmuutokseen (55/2020). Yleiset koulutusvaatimukset koskevat kaikkia erikoisaloja ja kaikkia erikoistuvia riippumatta opinto-oikeuden myöntämisaikakohdasta (*huomioi poikkeukset). Opetussuunnitelmat koskevat kaikkia 1.2.2020 jälkeen opinto-oikeuden saaneita erikoistuvia. Erikoistuvilla on aina oikeus hakemuksesta siirtyä suorittamaan koulutustaan uusimman opetussuunnitelman mukaisesti.

Yleiset koulutusvaatimukset ja erikoisalakohtaiset opetussuunnitelmat ovat sitovia, ja niitä noudattavat kaikki erikoistumiskoulutuksen parissa toimivat henkilöt (mm. erikoistuvat, kouluttajat, vastuuhenkilöt ja hallintohenkilökunta).

(* Huomioi poikkeukset: koejakso (kappaleessa 4.7.1), koulutuksen kesto, yliopistosairaalan ulkopuolisen koulutuksen minimivaatimus ja opinto-oikeuden pituus eivät koske asetuksen 56/2015 mukaista koulutusta suorittavia erikoistuvia.

1. HALLINTO, PÄÄTÖKSENTEKO JA LAINSÄÄDÄNTÖ

1.1. Erikoishammaslääkärikoulutusta koskeva lainsäädäntö

Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta. Erikoishammaslääkärikoulutusta ohjaa 1.2.2015 annettu Sosiaali- ja terveysministeriön asetus [56/2015](#), jota on muutettu 1.2.2020 asetuksella [55/2020](#). Yleisten koulutusvaatimusten osalta noudatetaan seuraavia asetusten siirtymäsääntöjä:

- Asetuksen 56/2015 siirtymäsäännön mukaisesti ennen vuotta 2003 opinto-oikeuden saaneilla on oikeus suorittaa koulutuksensa loppuun asetuksen [678/1998](#) mukaisena vuoden 2020 loppuun saakka.
- Asetuksen 55/2020 siirtymäsäännön mukaan ennen 1.2.2020 opinto-oikeuden saaneet voivat suorittaa koulutuksensa asetuksen [56/2015](#) mukaisena vuoden 2029 loppuun saakka.

Koulutuksessa noudatetaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettua lainsäädäntöä, hammaslääkäreiden koulutusta koskevaa EU-lainsäädäntöä sekä yliopiston määräyksiä opintojen suorittamisesta ja opiskelijan oikeusturvasta. Lisäksi koulutukseen sovelletaan yliopistolakia (558/2009).

1.2. Koulutukseen vaadittava laillistus

Valvira myöntää Suomessa hammaslääkärin lisensiaatin tutkinnon suorittaneille oikeuden harjoittaa hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä. Laillistuksen tulee olla voimassa koko erikoistumisen ajan. Mikäli laillistuksessa on katkoksia, ei niiltä ajoilta voida hyväksyä käytännön koulutusta eikä muita suorituksia koulutukseen. Mikäli laillistus on sidottu johonkin tiettyyn sairaalaan tai terveyskeskukseen, ei siltä ajalta voida hyväksyä työkokemusta tai opintosuorituksia. Ulkomailta hammaslääkärin tutkinnon suorittaneella erikoistuvalla tulee olla voimassa oleva lupa toimia hammaslääkärinä Suomessa.

Suomen ulkopuolella hammaslääkärin perustutkinnon suorittaneiden osalta toisen johdon ja valvonnan alaista (osalaillistettuna) työkokemusta ei hyväksiluetä osaksi erikoistumiskoulutusta. Tämä koskee seuraavia määräaikaista tai rajoitettuja laillistuksia:

- Määräaikaisesti laillistettu hammaslääkäri (6 a §): EU/ETA valtiossa tutkinnon suorittanut toimii tai on toiminut määräajan puitteissa toisen johdon ja valvonnan alaisena (osalaillistettuna);
- Rajoitettu toimilupa: EU/ETA ulkopuolella hammaslääkäriksi valmistuneen rajoitetulla toimiluvalla toimiminen toisen johdon ja valvonnan alaisena (osalaillistettuna).

Poikkeuksellisesti hyväksytään osaksi erikoishammaslääkärikoulutusta osalaillistuksella tehty työkokemus seuraavassa tapauksessa:

- Suomessa hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinnon suorittaneiden osalta hyväksytään osalaillistettuna tehty käytännön koulutus niiden osalta, jotka ovat tehneet tutkintonsa asetuksen 794/2004 mukaisesti.

Yliopistojen tutkinnoista annetussa asetuksessa (351/2011) muutetaan vuonna 2004 annetun asetuksen yliopistojen tutkinnoista (794/2004) 13§ ja 14§. Asetusmuutoksessa hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinnon laajuus muuttuu 330 opintopisteen laajuiseksi. Ennen asetusmuutoksen voimaantuloa (1.8.2011) opintonsa aloittaneella hammaslääketieteen opiskelijalla, joka ei ole aloittanut tutkintoon sisältyvää hoitoharjoittelua ennen asetuksen voimaantuloa, ja joka opiskelee asetuksen (794/2004) mukaista tutkintoa varten, on oikeus 1.8.2013 jälkeen siirtyä opiskelemaan yliopistojen tutkinnoista annetun asetusmuutoksen (351/2011) mukaan tai jatkaa opintojaan aikaisemman asetuksen mukaisesti. Opiskelija siirtyy kuitenkin jatkamaan opintojaan yliopistojen tutkinnoista annetun asetuksen (351/2011) mukaan, jollei hän ole suorittanut asetuksen 794/2011 mukaista tutkintoa vuoden 2020 loppuun mennessä. Vuoteen 2020 saakka on mahdollista vielä suorittaa tutkinto aikaisemman asetuksen mukaisesti, jolloin opiskelijan statuksella ei tehdä syventävää harjoittelua, vaan he saavat aluksi osalaillistuksen.

1.3. Koulutuksen toimijat

Erikoishammaslääkärikoulutuksen parissa työskentelee monia toimijoita. Varsinainen päätäntävalta erikoishammaslääkärikoulutuksesta on Sosiaali- ja terveysministeriöllä (STM) ja lääketieteellisillä tiedekunnilla. Muut viranomaiset ja toimielimet ovat neuvoa-antavia tai niiden tehtävänä on koulutuksen kehittäminen ja koordinointi. Seuraavassa on kerrottu erikoishammaslääkärikoulutuksen kannalta keskeisistä toimijoista sekä erikoistuvan hammaslääkäriin, koulutuksen vastuuhenkilön, kouluttajien ja ohjaajien tehtävistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on ylin ohjaava viranomainen erikoistumiskoulutuksessa. STM antaa asetuksen erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksesta. Asetuksessa säädetään koulutusohjelmista, niiden pituuksista, koulutukseen ottamisesta ja suorittamisesta ja siitä missä yliopistoissa erikoistumiskoulutuksen voi suorittaa. Sosiaali- ja terveysministeriön alainen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) myöntää lisensiaatin tutkinnon jälkeen hakemuksesta oikeuden harjoittaa hammaslääkäriin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä. Myös erikoishammaslääkäriin koulutuksen suorittaneet hakevat Valviralta erikoishammaslääkäriin ammatinharjoittamisoikeutta.

Valtakunnallinen erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkäri- sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksen koordinaatiojaosto Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden neuvottelukunnan yhteydessä itsenäisesti toimivan koordinaatiojaoston, jonka tehtävänä on koulutuksen strateginen ohjaus. Koordinaatiojaosto arvioi kansallisia erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksen tarpeita sekä tekee aloitteita koulutuksen kehittämiseksi. Jaoston kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Alueelliset neuvottelukunnat toimivat yliopistojen yhteydessä alueellisina yhteistyöeliminä erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen määrällisessä ja laadullisessa kehittämisessä. Käytännön koulutuksen suorittamista koskevia alueellisia erikoisalakohdaisia ehtoja määriteltäessä yliopiston tulee pyytää asiasta lausunto alueelliselta neuvottelukunnalta. Alueellinen neuvottelukunta voi myös omasta aloitteestaan antaa yliopistolle lausunnon erikoisalakohdaisista koulutuksen suorittamisen ehdoista. Alueellisen neuvottelukunnan lausunto ohjaa yliopiston toimintaa erikoishammaslääkärikoulutuksen järjestämisessä. Neuvottelukunnassa on ainakin yliopiston, erityisvastuualueen sairaanhoitopiirien kuntayhtymien sekä perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon toimintayksiköiden nimeämiä jäseniä sekä erikoistumiskoulutuksessa olevien edustus.

Yliopistot valvovat erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen toteutumista ja laatua vastuualueensa sairaaloissa, terveyskeskuksissa ja muissa yksiköissä. Yliopisto valitsee uudet erikoistuvat koulutusohjelmiin valintamenettelyn kautta, vastaa opetussuunnitelmista, nimeää erikoisalojen vastuuhenkilöt ja kuulustelijat sekä antaa todistuksen suoritetusta koulutuksesta. Yliopisto hyväksyy koulutussopimukset yliopistosairaalan ulkopuolisen koulutuspaikan kanssa ja päättää siitä, mitkä virat, toimet tai tehtävät ovat erikoishammaslääkärikoulutukseen soveltuvia koulutusvirkoja. Yliopistot laativat valtakunnallisessa yhteistyössä valintaperusteet, opetussuunnitelmat ja yleiset koulutusvaatimukset.

Ammatillisen jatkokoulutustoimikunnan AJT (TY, OY, UEF, TAU) / Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen johtoryhmän ERJO (HY) tehtävänä on vastata ammatillisen jatkokoulutuksen kehittämisestä ja koordinoinnista oman yliopiston Erva-vastuualueella. Toimikunta/Johtoryhmä käsittelee ja valmistelee erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutukseen, yleislääketieteen erityiskoulutukseen ja erikoislääkärien lisäkoulutusohjelmiin liittyviä asioita. Alueelliset AJT:t tekevät yhteistyötä valtakunnallisessa ammatillisessa jatkokoulutustoimikunnassa (VAJT).

Erikoisalan vastuuhenkilö on alansa asiantuntija (professori, dosentti tai vähintään tohtorin tutkinnon suorittanut), joka vastaa erikoisalansa koulutusohjelman sisällöstä, toteuttamisesta ja valtakunnallisesta kehittämisestä. Vastuuhenkilön tehtävänä on hyväksyä erikoistuvan hammaslääkäriin henkilökohtainen koulutussuunnitelma sekä seurata ja arvioida erikoistuvan oppimisen edistymistä. Vastuuhenkilö hyväksyy opintosuoritukset osaksi erikoistuvan koulutuskokonaisuutta.

Kuulustelija Yliopisto nimeää kullekin omassa yliopistossa edustetulle erikoisalalle vähintään yhden kuulustelijan, joka ilmoitetaan valtakunnalliseen kuulustelijarekisteriin. Kuulustelijalla tulee olla vähintään LT tai HLT-tutkinto, kyseisen erikoisalan spesialiteetti ja riittävä kokemus. Kuulustelun tarkastajana toimii kerrallaan kaksi kuulustelijaa.

Kouluttajahammaslääkäri/koulutusvastuuhammaslääkäri (kova-hammaslääkäri) ovat erikoishammaslääkärikoulutuksen koordinoinnista vastaavia erikoishammaslääkäreitä, jotka toimivat yhteistyössä erikoisalan vastuuhenkilön kanssa.

Koulutuspaikka on yliopiston hyväksymä sairaala, terveyskeskus tai muu yksikkö, jossa erikoistuva suorittaa käytännön koulutusta. Yliopistosairaalan ulkopuolisten koulutuspaikkojen kanssa laaditaan erillinen koulutuspaikkasopimus. Ks. kriteerit kappaleesta Koulutuspaikat. Koulutuspaikka valitsee erikoistuvat koulutusvirkoihin ja vastaa siitä, että erikoistuvalla hammaslääkäriillä on riittävä ammattipätevyys ja kielitaito.

Koulutuspaikan vastuuhenkilö (myös yliopistosairaalan sijoituspisteessä toimiva) vastaa oman, yliopistosairaalan ulkopuolisen koulutuspaikkansa (tai yliopistosairaalan sijoituspisteen) koulutusedellytyksistä ja koulutuksen toteutumisesta. Hän voi myös osallistua erikoistuvan kouluttamiseen ja arviointiin.

Lähikouluttajina toimivat kaikki erikoishammaslääkärit. Lähikouluttaja antaa käytännön koulutusta, ohjaa erikoistuvaa hammaslääkärää tämän työtehtävissä ja arvioi erikoistuvan osaamista.

Mentori on erikoistuvan hammaslääkärin ammatillisen kasvun tukija.

Erikoistuva hammaslääkäri noudattaa yleisiä koulutusvaatimuksia ja oman koulutusohjelmansa opetussuunnitelmaa. Erikoistuva laatii henkilökohtaisen koulutussuunnitelman ja osallistuu oman osaamisensa arviointiin ja koulutuksen kehittämiseen.

2. OPINTO-OIKEUDEN MYÖNTÄMINEN JA LÄSNÄOLOILMOITUS

Erikoishammaslääkärin koulutusta suorittamaan voidaan ottaa henkilö, joka on saanut oikeuden harjoittaa Suomessa hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä ja joka on työskennellyt päätoimisesti hammaslääkärin kliinisissä tehtävissä vähintään 2 vuotta.

Opinto-oikeuden hakeminen erikoislääkärikoulutukseen tapahtuu kahdesti vuodessa, helmi- ja syyskuussa valtakunnallisten valintaperusteiden mukaan [Opintopolku -järjestelmässä](#).

Opinto-oikeus myönnetään vain yhteen koulutusohjelmaan kerrallaan. Erikoishammaslääkärikoulutuksen opinto-oikeus myönnetään 1.1.2019 alkaen yhteensä 6 lukuvuodeksi, suu- ja leukakirurgian koulutusohjelmassa yhteensä 10 lukuvuodeksi.

Kielitaito

Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta (1200/2007, 18a§) säädetään, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä tulee olla hänen hoitamiensa tehtävien edellyttämä riittävä kielitaito. Erikoistuvan tulee itse huolehtia siitä, että hänellä on riittävä, lain mukainen kielitaito opintojen suorittamiseksi terveystalvujärjestelmässä. Työnantajan on aina varmistuttava siitä, että kaikilla työsuhteessa olevilla on riittävä kielitaito niihin tehtäviin, joita he suorittavat.

Kielitaito arvioidaan valintamenettelyyn kuuluvassa haastattelutilanteessa.

Erikoisalan tai yliopiston vaihtaminen

Vaihtaessaan erikoisalaa tai yliopistoa erikoistuvan hammaslääkärin on osallistuttava uudelleen valintamenettelyyn. Hakijan tulee luopua vanhasta opinto-oikeudesta siinä vaiheessa, kun hän on suorittanut koejakson ja sen perusteella saa lopullisen, yhteensä 6 vuoden, suu- ja leukakirurgian koulutusohjelmassa yhteensä 10 vuoden opinto-oikeuden koulutusohjelmaan.

3. KOULUTUKSEN TAVOITTEET JA RAKENNE

Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen tavoitteena on perehdyttää lääkäri tai hammaslääkäri erikoisalansa tieteelliseen tietoon ja tiedonhankintaan ja antaa hänelle valmiudet alansa erikoislääkärin tai erikoishammaslääkärin tehtäviin, jatkuvaan ammatilliseen kehittymiseen ja erikoisalansa ja oman työyhteisönsä kehittämiseen sekä toimimiseen erikoislääkärinä tai erikoishammaslääkärinä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä. Koulutuksen tulee antaa erikoislääkärille tai erikoishammaslääkärille valmiudet hallita vaativia erikoisalansa diagnostisia menetelmiä sekä suunnitella ja toteuttaa erikoisalansa vaativa sairauksien ennaltaehkäisy ja hoito yksilö- ja väestötasolla. Koulutuksen tavoitteena on lisäksi, että lääkäri ja hammaslääkäri saavat valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun,

moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään ([55/2020](#), 2§).

Erikoishammaslääkärikoulutus rakentuu seuraavista kokonaisuuksista:

- Terveyskeskustyö
- Käytännön koulutus
- Toimipaikkakoulutus
- Teoriakoulutus
- Johtamisopinnot 10 op
- Säteilysuojelukoulutus
- Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN RAKENNE

*Asetus ei erikseen velvoita erikoisalaa arvioimaan erikoistuvan osaamista loppukuulustelun avulla. Valtakunnallisen kuulustelun järjestämisestä päättävät erikoisalajat valtakunnallisesti.

4. ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN SUORITTAMINEN

4.1. Terveyskeskuskoulutusjakso (9 kk)

Erikoishammaslääkärikoulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveystieteiden koulutusjakso. Koulutusjakso suoritetaan kouluttajan ohjaamana koulutusvirassa, -toimessa tai -tehtävässä. Koulutusjakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveystieteiden keskuksissa, joilla on voimassa oleva koulutuspaikkasopimus ja joka täyttää koulutuksen laatuvaatimukset (ks. luku 6). Tiedekunnan hyväksymät koulutuspaikat on listattu tiedekunnan verkkosivuilla.

Terveystieteiden koulutusjaksolla syvennetään erikoisalalle soveltuvin osin kansallisen kliinisen arvioinnin työryhmän laatimia [osaamistavoitteita](#), jotka perustuvat Association for Dental Education in Europe (ADEE) osaamistavoitteisiin.

4.2. Käytännön koulutus

Erikoishammaslääkärikoulutuksen koulutusohjelmat ovat hampaiston oikomishoito, hammaslääketieteellinen diagnostiikka, kliininen hammashoito, suu- ja leukakirurgia ja terveydenhuolto. Kliininen hammashoito on jakautunut painotusaloihin (suuntautumisvaihtoehtoihin), jotka ovat kariologia ja endodontia, parodontologia, lasten hammashoito, protetiikka ja purentafysiologia. Hammaslääketieteellisen diagnostiikan painotusalat (suuntautumisvaihtoehdot) ovat suurradiologia, suupatologia ja suun mikrobiologia.

Käytännön koulutus suoritetaan yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa. Koulutuspaikassa työtä ohjaavat erikoisalalan tai koulutuspaikan vastuhenkilö, lähikouluttajat ja/tai henkilökohtainen mentori/tuutori. Hyväksytyt koulutuspaikat löytyvät tiedekuntien verkkosivuilta.

Koulutuksen kesto määrittyy osaamistavoitteiden saavuttamisen perusteella, kuitenkin siten, että vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta, suu- ja leukakirurgian koulutusohjelmassa vähintään 5 vuotta, mukaan lukien vähintään 9 kuukauden terveystieteiden koulutus. Käytännön koulutusta tulee lisäksi suorittaa soveltuvin osin yliopistosairaalassa tai muussa yliopiston määrittelemässä koulutuspaikassa.

Hyväksytyt koejakso on osa käytännön koulutusta.

Käytännön koulutuksen aikana erikoistuva hammaslääkäri perehtyy oman erikoisalansa tietoon ja erikoishammaslääkäriin tehtäviin. Käytännön koulutuksen tarkoituksena on lisäksi varmistaa koulutuksen riittävä laajuus ja tarkoituksenmukaisuus terveystieteiden järjestelmän kannalta.

Koulutuksen kertymisestä ja sitä koskevista säädöksistä ks. kohta *Käytännön koulutuksen kertyminen*.

4.3. Toimipaikkakoulutus

Käytännön koulutusta täydentää säännöllinen ohjattu toimipaikkakoulutus, jonka tarkoituksena on syventää erikoistuvan tietoa ja osaamista erikoisalasta. Työnantajan velvollisuus on järjestää säännöllistä toimipaikkakoulutusta (esim. seminaareja, demonstraatioita tai tilaisuuksia), johon erikoistuva osallistuu työaikana vähintään 2-5 tuntia viikossa. Toimipaikkakoulutus ei ole erikoisalalan teoriakoulutusta (ks. 4.4.)

4.4. Teoriakoulutus

Erikoistumiskoulutus sisältää erikoisalalan hyväksymää teoriakoulutusta. Teoriakoulutuksen erikoisalakohtainen laajuus (tuntimäärä) ja sisältövaatimukset vaihtelevat (ks. erikoisalalan opetussuunnitelma). Yliopiston hyväksymän koulutuspaikan tulee mahdollistaa erikoistuvalla hammaslääkärillä osallistuminen työpaikan ulkopuoliseen teoriakoulutukseen (suositus 10 päivää vuodessa).

Suoritettavien kurssien tulee muodostaa erikoistumisen kannalta mielekäs kokonaisuus. Ulkomaisia koulutuksia ja seminaareja sekä verkkokoulutuksia hyväksytään vastuuhenkilön päätöksellä.

Osallistuminen on osoitettava erillisellä todistuksella, jonka tulee sisältää osallistujan nimi, kurssin ajankohta ja tuntimäärä sekä kurssin ohjelma.

Yliopistojen hyväksymät Suomessa järjestettävät teoriakoulutukset löytyvät valtakunnallisesta hallintajärjestelmästä (Kopi-järjestelmä) osoitteesta www.kopi.fi.

4.5. Johtamisopinnot

Johtamisopintojen yleiskuvaus

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössä. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen opinto-oikeuden saaneille koulutukseen kuuluu pakollisena kymmenen opintopisteen (10 op) laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa.

Valtakunnallisesti on määritelty yhteiset ydinopetusteemat ja koulutuksen rakenne, joka muodostuu lähiopetusjaksoista, portfolio-työskentelystä sekä valinnaisista opinnoista. Opintojen aihealueita ovat henkilöstöjohtaminen, vuorovaikutus ja viestintä, sosiaali- ja terveydenhuollon rakenne, toiminta ja juridiikka, sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä sekä terveydenhuollon rahoitus. Kukin viidestä erikoishammaslääkärikoulutusta antavasta yliopistosta ohjeistaa tarkemmat johtamisopintojen suoritusvaatimukset autonomisesti, valtakunnallisesti sovittujen tavoitteiden pohjalta.

Johtamisopinnojen osaamistavoitteet

Johtamisopinnojen suorittamisen jälkeen erikoistuva:

- omaa hyvät vuorovaikutustaidot ja riittävät oman työn hallinnan taidot
- omaa perusvalmiudet itsensä ja moniammatillisen tiimin johtamiseen
- osaa toimia lähiesimiehenä ja alaisena
- osaa toimia lääkäriasiantuntijana
- osaa määritellä tehtäviinsä liittyvät juridiset vastuut, velvollisuudet ja oikeudet
- osaa kuvata palvelujärjestelmän eri osien tehtävät
- osaa vertailla eri diagnostiikka- ja hoitomuotojen kustannuksia ja vaikuttavuutta
- osaa kehittää oman erikoisalansa ja työyhteisönsä toimintaa
- osaa vertailla eri toimintasektoreiden työskentelytapoja

4.6. Säteilysuojelukoulutus

Hammaslääketieteen perusopetuksessa saavutettu lähettävän hammaslääkärin säteilysuojeluosaaminen hyväksiluetaan erikoishammaslääkärikoulutukseen. Erikoistuvan tulee huolehtia säteilysuojeluosaamisensa ajantasaisuudesta.

Erikoistumiskoulutuksessa noudatetaan voimassaolevaa säteilylakia ja siihen liittyviä asetuksia (Säteilylaki 859/2018, Valtioneuvoston asetus 1034/2018, [STM:n asetus 1044/2018](#)). Osaamisen sisällöt ja tasot eri erikoisaloilla on esitetty STM:n asetuksen 1044/2018 [liitteessä 4](#).

Hammaslääketieteellinen diagnostiikka / Suurradiologia -erikoisalan opetussuunnitelmassa on kuvaus alan vaatimasta laajemmasta säteilysuojelukoulutuksesta.

Erikoistumisaikana tulee osallistua säännöllisesti säteilysuojelun täydennyskoulutukseen (STM:n asetus 1044/2018 [liite 5](#)). Työnantajan velvollisuus on järjestää säteilysuojelun täydennyskoulutusta.

Erikoistuvan hammaslääkärin tulee suorittaa vähintään 20 tuntia täydennyskoulutuksena 5 vuoden aikana. Säteilysuojelun täydennyskoulutus ei ole osa yliopiston erikoistumiskoulutusta.

Säteilysuojelun osaamista voidaan kartuttaa esimerkiksi osallistumalla teoriakoulutukseen, itsenäisellä opiskelulla, osallistumalla toimipaikkakoulutukseen sekä työssä oppimisella.

4.7. Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Erikoishammaslääkärikoulutuksen tulee olla suunniteltua ja ohjattua. Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaukseen osallistuvat erikoisalalan vastuuhenkilö, kouluttajahammaslääkäri / koulutusvastuuhammaslääkäri, koulutuspaikan vastuuhenkilö, lähikouluttajat ja henkilökohtainen mentori/tuutori.

Osaamisen arvioinnin ja itsearvioinnin perustan muodostavat etukäteen asetetut tavoitteet, joihin osaamisen karttumista toistuvasti verrataan. Erikoistuvalla järjestetään tarvittaessa tehostettua ohjausta tai lisää koulutusaikaa. Koulutusohjelmalla ja myös sen eri jaksoilla tulee olla selkeät ja tarkoituksenmukaiset osaamistavoitteet. Erikoisalat antavat yksityiskohtaisemmat ohjeet arvioinnista omista koulutusohjelmissaan. Koulutuksen vastuuhenkilö vastaa koulutuksen seurannasta.

Erikoistuvan osaamisen karttumista seurataan erikoisalakohtaisten valtakunnallisten osaamistavoitteiden mukaisesti. Osaamista arvioidaan erikoisalalan määrittelemällä tavalla, joita ovat esimerkiksi lokikirjat, portfolio, valtakunnallinen tai kansainvälinen erikoisalakohtainen kuulustelu, arviointien perusteella annettu itsenäisyyden lisäys alan keskeisissä työtehtävissä (Entrustable Professional Activities, EPA) tai muut erikoisalalan määrittelemät seuranta- ja arviointimenetelmät. Vastuu koulutuksen seurannasta on erikoisalalan vastuuhenkilöllä.

Koulutuksen alussa erikoistuva laatii yhteistyössä erikoisalalan vastuuhenkilön kanssa henkilökohtaisen koulutussuunnitelman. Erikoistuvan hammaslääkärin aikaisempi työkokemus ja omat osaamistavoitteet otetaan suunnitelmaa tehdessä huomioon. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi koulutukselle asetettavat tavoitteet sekä eri koulutusvaiheiksi hyväksyttävät ajanjaksot ja suunnitellut koulutuspaikat.

Osaamisen karttumista seurataan esim. lokikirjan avulla. Erikoisala vastaa mahdollisen lokikirjan sisällöstä, erikoistuvan hammaslääkärin tehtävänä on vastata itse siihen tulevien merkintöjen ajantasaisuudesta. Lokikirjan merkinnöillä voidaan osoittaa jo saatu koulutus ja toisaalta se, miltä osa-alueilta koulutusta tulisi vielä saada.

Erikoistuva hammaslääkäri osallistuu oman oppimisensa ja koulutuksensa arviointiin ja kehittämiseen sekä työyhteisönsä kehittämiseen.

4.7.1. Koejakso

Koejakso (6 kuukautta) on koulutukseen sisältyvä opintosuoritus ja osa valintamenettelyä. Koejakson suorittaminen koskee 1.1.2019 jälkeen opinto-oikeuden saaneita erikoistuvia.

Koejakson tavoitteet

Koejakson myötä erikoistuvalla on:

- muodostunut kattava kuva erikoisalalan sisällöstä, työtehtävistä, tavallisimmista toimenpiteistä ja vaatimuksista;
- muodostunut käsitys omasta valmiudesta toimia alalla;
- varmistunut kiinnostus ja motivaatio kouluttautua alalle.

Koejaksolla kouluttajat arvioivat erikoistuvan:

- kiinnostusta hakea tietoa ja kehittää osaamistaan;
- valmiuksia työskennellä erikoisalalle tyypillisissä tiimeissä ja työyhteisössä;
- valmiuksia erikoisalalle tyypillisissä työtehtävissä ja toimenpiteissä;
- suullisia ja kirjallisia vuorovaikutustaitoja niin potilaiden, omaisten kuin kollegojen sekä moniammatillisen tiimin kanssa kommunikoidessa;
- mahdollisia erityisosaamista ja paineensietokykyä suhteessa erikoisalan vaatimuksiin.

Koejakson suorittaminen

Määräaikaisen opinto-oikeuden saatuaan jokainen erikoistuva vastaa itse siitä, että löytää soveltuvan koejaksopaikan kriteerit täyttävässä koulutuspaikassa. Koulutuspaikassa on oltava kouluttaja erikoisalalta, jolle erikoistuvan opinto-oikeus on myönnetty.

Koejakson pituus on 6 kuukautta. Koejakso aloitetaan mahdollisimman pian määräaikaisen opinto-oikeuden myöntämisestä. Koejakso voidaan aloittaa yliopiston rekisteriin merkitystä opinto-oikeuden alkamisajankohdasta lähtien. Koejakso tulee suorittaa 2 vuoden kuluessa määräaikaisen opinto-oikeuden myöntämisestä.

Koejakso suoritetaan ensisijaisesti yhtäjaksoisesti yhdessä paikassa kokopäivätyössä. Mikäli työlle asetetut tavoitteet saavutetaan, koejakso on mahdollista suorittaa osa-aikatyössä. Kertymä lasketaan suhteessa suoritettuun työaikaan. Osa-aikatyössäkin suoritettu koejakso on suoritettava 2 vuoden kuluessa määräaikaisen opinto-oikeuden saamisesta.

Koejakso perustuu aloituskeskustelussa sovittuihin kliinisen työn osaamistavoitteisiin erikoisalalla. Koejaksoa ei voi korvata aiemmin suoritettulla työkokemuksella erikoisalalla. Tutkijana toimimista ei hyväksytä osaksi koejaksoa (sen hyväksymisestä osaksi varsinaista erikoishammaslääkärikoulutusta kerrotaan tarkemmin kappaleessa 5.2. *Käytännön koulutus eri tehtävissä*).

Koejakson koulutussopimus

Erikoistuva hammaslääkäri tekee koulutuspaikan kanssa henkilökohtaisen koulutussopimuksen koejakson suorittamisesta. Koulutussopimuksen allekirjoittavat erikoistuva, koulutuspaikan vastuhenkilö, lähikouluttaja ja erikoisalan vastuhenkilö tai hänen valtuuttamansa henkilö. Allekirjoitettu koulutussopimus toimitetaan tiedekunnan opintohallintoon.

Aloituskeskustelussa lähikouluttaja ja erikoistuva laativat henkilökohtaisen tavoitteellisen suunnitelman ja sopivat koejakson osaamistavoitteet. Erikoistuvan kanssa keskustellaan hyväksytyyn koejakson osaamistavoitteista.

Koejakson arviointi

Koejakson arviointi tapahtuu ennalta sovittujen ja tiedoksi annettujen osaamistavoitteiden mukaisesti. Koejakson arviointiin osallistuu aina kolme henkilöä: erikoistuva, lähikouluttaja ja lähiesihenkilö tai vastaava muu erikoisalan asiantuntija (esim. kyseisen erikoisalan erikoishammaslääkäri) koejakson suorituspaikasta. Erikoisalan vastuhenkilö tekee lopullisen päätöksen siitä, onko koejakson suoritus hyväksyttävä. Arvioijien on sitouduttava ehdottomaan puolueettomuuteen arviointitilanteessa ja lähtökohtaisesti jokainen arvioija on itse vastuussa esteellisyytensä ilmaisemisesta.

Keskustelut erikoistuvan kanssa

Koejakson aikana nimetty lähikouluttaja ja lähiesihenkilö tai muu erikoisalan asiantuntija koejakson suorituspaikasta käyvät erikoistuvan kanssa kolme erillistä kehittymistä tukevaa keskustelua: aloituskeskustelu, välikeskustelu sekä loppukeskustelu.

- 1. Aloituskustelussa** lähikouluttaja ja erikoistuva laativat henkilökohtaisen tavoitteellisen suunnitelman ja sopivat koejakson tavoitteet. Erikoistuvan kanssa keskustellaan hyväksytyyn koejakson osaamistavoitteista.
- 2. Välikeskustelussa** lähikouluttaja ja erikoistuva arvioivat onko erikoistuva saavuttanut henkilökohtaiset osaamistavoitteet. Lähikouluttaja antaa vahvistavaa ja tarvittaessa korjaavaa palautetta. Lähikouluttaja ja erikoistuva pohtivat yhdessä tavoitteet koejakson loppuosalle ja millä osaamisalueilla erikoistuva voisi vielä kehittyä. Mikäli jonkin osa-alueen osaamisessa tarvitaan kehittymistä, suunnitellaan jatkotoimenpiteet.
- 3. Loppukeskustelussa** lähikouluttaja, lähiesihenkilö (tai muu erikoisalalan asiantuntija koejakson suorituspaikasta) sekä erikoistuva arvioivat kehittymisen seurantaan liittyvien dokumenttien pohjalta, miten erikoistuva on saavuttanut jaksolle asetetut osaamistavoitteet, sekä miten hänen erityisosaamisensa ja erikoisalalla tarvittavat valmiutensa ovat kehittyneet koejakson aikana. Mikäli koejaksoa ei ole suoritettu hyväksytysti huolehditaan erikoistuvan ohjaamisesta erikoisalalla sovituin käytäntein tarkoituksenmukaisesti jatkotoimiin.

Keskeytyssäännöt

Koejakson aikana pätevistä syistä pidetystä työstä vapautuksesta (esim. sairaus, perhevapaa ja maanpuolustusvelvollisuuden suorittaminen) voidaan koejakso keskeyttää tai siirtää. Koejakso tulee keskeytyksistä huolimatta suorittaa 2 vuoden kuluessa määräaikaisen opinto-oikeuden myöntämisestä. Jos keskeytysten määrä on poikkeuksellisen suuri, on erikoisalalan vastuuhenkilön varmistuttava siitä, että koejakson edellyttämä arvio soveltavuudesta voidaan tehdä.

Koejakson lopullisen arvioinnin yhteydessä tarkistetaan mahdollisten poissaolojen ja keskeytysten vaikutukset koejakson pituuteen. Tiedekunta voi vaatia täydennystä, mikäli koejakso jää vajaaksi.

Mikäli koejakson suorittaminen kahden 2 vuoden kuluessa opinto-oikeuden myöntämisestä on pätevistä syistä mahdotonta, voidaan koejakson suorittamiseen hakea jatkoaikaa. Jatkoaikahakemus tehdään koejakson käynnissä ollessa tai määräaikaisen opinto-oikeuden voimassaolon viimeisen neljänneksen aikana.

Koejakson suorituspaikan vaihtaminen

Koejakson suorituspaikan vaihtaminen kesken koejakson on mahdollista ainoastaan poikkeustapauksissa ja erikoisalalan vastuuhenkilön suostumuksella. Keskeytynyt koejakso arvioidaan jakson normaalin arviointikäytännön mukaisesti. Erikoisalalan vastuuhenkilö päättää tapauskohtaisesti, miten koejakso jatkuu seuraavassa koejakson suorituspaikassa, ja voidaanko keskeytyneellä koejaksolla karttunutta työkokemusta hyödyntää osittain tai kokonaisuudessaan seuraavassa koejakson suorituspaikassa.

Koejakson hyväksyminen

Hyväksytysti suoritettua koejakson jälkeen erikoistuvalla myönnetään lopullinen, yhteensä 10-vuotinen opinto-oikeus erikoisalalle, alkaen määräaikaisen opinto-oikeuden myöntämispäivästä lukukauden loppuun. Hyväksytty koejakso sisällytetään osaksi erikoisalalan varsinaista koulutusta.

Hylätty koejakso ei oikeuta lopullisen opinto-oikeuden saamiseen. Hylätty koejakso ei oikeuta erikoistuvaa hakeutumaan toiseen koulutuspaikkaan, vaikka määräaikaista opinto-oikeutta olisi jäljellä.

Oikaisumenettely

Koejakso on opintosuoritus. Erikoistuvalla on oikeus hakea hylätystä koejaksosta oikaisua yliopiston oikaisumenettelyn mukaisesti (ks. 4.7.4.)

4.7.2. Kuulustelu

Valtakunnallisen erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikuulustelun koordinaatiosta huolehtii Turun yliopistossa toimiva yhdyshenkilö. Kuulusteluun liittyvät ajankohtaiset tiedot, kuten kuulusteluajankohdat, ilmoittautuminen ja ohjeet, kuulusteluvaatimukset sekä vanhat kuulustelukysymykset löytyvät valtakunnallisilta kuulustelun [verkkosivuilta](#).

Valtakunnallinen erikoishammaslääkärikuulustelu järjestetään kaikissa viidessä yliopistossa samanaikaisesti kolme kertaa vuodessa: kaksi kertaa kevätlukukaudella ja kerran syyslukukaudella. Kuulustelu toteutetaan sähköisenä yhteiskuulusteluna Exam-järjestelmässä. Kuulusteltavat ja kuulustelijat esiintyvät kuulustelussa anonyymisti.

Valtakunnallinen kuulustelu toimii yhtenä osaamisen arviointimenetelmänä ja se suoritetaan koulutuksen loppuvaiheessa (hyväksytty suoritus voimassa 4 vuotta). Kuulustelun tavoitteena on arvioida erikoistuvan teoreettista tietoa ja osaamista sekä kykyä toimia tarkoituksenmukaisesti oman erikoisalansa erikoishammaslääkärinä.

Yliopistot vahvistavat kuulusteluvaatimukset koulutusohjelmien kuulustelijoiden valtakunnallisesti sovitusta yhtenäisestä esityksestä. Kuulustelussa noudatetaan aina viimeisimpiä kuulusteluvaatimuksia, riippumatta siitä, minä vuonna erikoistuva on opinto-oikeutensa saanut. Kuulustelu perustuu kuulusteluvaatimuksissa mainittuun kirjallisuuteen, lehtiin ja lainsäädäntöön sekä kunkin erikoisalalan käytännön tietoon, joka erikoistuvalla lääkäriä on erikoistumisensa aikana kertynyt.

Kuulusteluun ilmoittautuminen

Kuulusteluun osallistuvan on varattava kuulustelupaikka oman erikoisalansa kuulusteluajankohdalle oman yliopistonsa Exam-järjestelmässä. Kuulustelupaikkaa varatessa erikoistuvalla on oltava kyseisen erikoisalalan opinto-oikeus, läsnäoloilmoittautuminen omaan yliopistoon kunnossa kuluvalle lukuvuodelle, sekä käytössään oman yliopistonsa käyttäjätunnukset. Exam-kuulustelupaikka on hyvä varata heti ilmoittautumisen avauduttua oman kuulustelupaikan varmistamiseksi.

Valtakunnallisen kuulustelun voi suorittaa suomeksi tai ruotsiksi. Kuulustelukysymykset laaditaan ruotsiksi, jos kuulusteltava on sitä lomakkeella ilmoittautuessaan pyytänyt.

Tarkemmat ohjeet ilmoittautumiseen löytyvät valtakunnallisilta kuulustelun [verkkosivuilta](#).

Kuulustelujen arviointi ja tuloksista ilmoittaminen

Kuulustelukysymykset pisteytetään, mutta kuulustelu kokonaisuudessaan arvioidaan arvosanalla hyväksytty/hylätty. Kuulustelijoiden on suoritettava kuulustelun arviointi 4 viikon kuluttua kuulustelupäivästä. Kuulusteluun osallistuneet saavat sähköpostitse tiedon tuloksen valmistumisesta Exam-järjestelmässä. Erikoistuva voi Exam-järjestelmään kirjautumalla katsoa kuulustelun tuloksen, pisteet ja kirjallisen palautteen. Kuulustelutulosten julkaisun jälkeen erikoistuvalla on mahdollisuus saada tietää kuulustelijat.

Hylätyistä suorituksista kuulustelijoiden tulee antaa aina kirjallinen perustelu. Se voi olla joko vaadittavien asiakokonaisuuksien luettelo, mallivastaus tai henkilökohtainen kirjallinen palaute.

Hylätyn tuloksen saaneet erikoistuvat voivat halutessaan pyytää kuulusteluvastauksensa sähköpostitse valtakunnalliselta yhdyshenkilöltä. Mikäli erikoistuva hylätään kolmessa kuulustelussa, tulee erikoistuvan keskustella erikoisalalan vastuuhenkilön kanssa ongelmista, jotka ovat johtaneet hylkäykseen. Kuulustelun arvioinnista voi tehdä oikaisupyynnön kuten muistakin opintosuorituksista. Oikaisupyynnön toimitetaan valtakunnallisen kuulustelun yhdyshenkilölle. Ks. tarkemmat ohjeet kappaleesta *Oikaisupyynnön opintosuorituksen arvioinnista ja hyväksilukemisesta*.

Kuulustelun vanheneminen

Hyväksytty kuulustelusuoritus vanhenee 4 vuodessa.

Sivuosa-alueen kuulustelu

Valtakunnallisen kuulustelun lisäksi osalla erikoisaloista erikoistuva osallistuu vähintään yhteen sivuosa-alueen kuulusteluun (ks. *erikoisalan opetussuunnitelma*). Kysymykset perustuvat yliopistojen yhdessä sopimaan kirjallisuuteen ja lehtiin. Kuulustelut järjestetään itsenäisesti ko. sivuosa-alueen erikoisalan toimesta. Sivuosa-alueen kuulustelun suorittamiseksi erikoistuvan tulee ottaa yhteyttä osa-alueen vastuuhenkilöön ja sopia kuulustelun aika ja paikka. Kuulusteluvaatimukset ovat kunkin koulutusohjelman yhteydessä.

4.7.3. Etapit ja luottamukseen perustuvat pätevydet (Entrustable Professional Activities, EPA)

Osaamisen karttumista voidaan kuvata etappien tai EPA-arvioinnin avulla. Etapit ovat erikoistuvan kehittymistä viitoittavia virstanpylväitä, joiden saavuttamista dokumentoidaan itsearviointien ja havainnoinnin avulla. EPA on erikoisalan keskeinen työtehtävä tai toiminta, jonka kaikissa toimipisteissä työskentelevien alan erikoislääkärien voidaan olettaa hallitsevan. Toistuvien arviointien avulla vahvistetaan opittuja oikeita toimintatapoja ja korjataan väärinkäsityksiä. Osa keskeisistä työtehtävistä on mahdollista oppia nopeasti, osassa harjaantumiseen vaaditaan paljon työtä. Osaamisen karttuessa erikoistuvalla annetaan lisääntyvästi itsenäisyyttä, kunnes hän on saavuttanut erikoislääkäriltä edellytettävän osaamisen.

4.7.4. Oikaisupyyntö opintosuorituksen arvioinnista ja hyväksilukemisesta

Koejakso, EPA-arvioinnit ja kuulustelut ovat erikoishammaslääkärikoulutuksen opintosuorituksia. Opintosuorituksen arviointiin tai opintojen hyväksilukupäätökseen tyytymätön, voi pyytää siihen suullisesti tai kirjallisesti oikaisua opintosuorituksen arvioineelta tai päätöksen tehneeltä henkilöltä. Oikaisupyyntö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin tulos/päätös on julkaistu. Tällaiseen oikaisupyyntöön annettuun päätökseen voi edelleen hakea oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista seuraavilta lautakunnilta:

- Oikeusturvalautakunta: Helsingin yliopisto
- Tutkintolautakunta: Oulun yliopisto, Turun yliopisto
- Muutoksenhakulautakunta: Itä-Suomen yliopisto, Tampereen yliopisto

Opintosuoritusten arviointia koskevat muutoksenhakuasiat käsitellään loppuun yliopiston sisällä, eli lautakunnan päätöksistä ei saa valittaa hallinto-oikeuteen.

5. KÄYTÄNNÖN KOULUTUKSEN KERTYMINEN

5.1. Koulutuskertymän laskeminen

Erikoishammaslääkärikoulutus suoritetaan ensisijaisesti kokopäivätyössä. Mikäli koulutusjaksolle asetetut tavoitteet saavutetaan, se on mahdollista suorittaa myös osittain osa-aikaisessa työsuhteessa, mutta alle 50 % osa-aikaisuus ei kerrytä koulutukseen hyväksyttävää työkokemusta. Kertymä lasketaan suhteessa tehtyyn työaikaan.

Useampaa alle 50 %:n työajalla samalla ajanjaksolla tehtyä työkaksoa ei voi yhdistää siten, että ne muodostaisivat yhteensä 100 % työsuhteen. Jos esimerkiksi yksi työkakso on samalla ajanjaksolla 60 % kokopäiväisestä työajasta ja toinen 40 % työajasta, ainoastaan ensimmäinen (eli 50 % työajan ylittävä) työkokemus hyväksytään. Mikäli työkaksot ovat molemmat 50 % ja 50 %, voidaan molemmat jaksot hyväksyä.

Mikäli yli puolet koulutuksesta suoritetaan osa-aikaisena, tulee siitä sopia etukäteen koulutusohjelman vastuuhenkilön kanssa.

Lyhin koulutukseksi hyväksyttävä työjakso on kuukausi kokopäiväistä työtä (kalenterikuukausi tai 30 pvää).

Työjaksoja voidaan laskea hyväksi koulutukseen vain siihen päivämäärään asti, mihin työtodistus on päivätty. Jos työsuhde on ollut esimerkiksi ajalla 1.1.2020 – 31.3.2020, mutta todistus on päivätty 15.2.2020, lasketaan työkokemusta vain ajalta 1.1.2020 – 15.2.2020 (yhteensä 1kk 15pv).

Koulutusta edeltävä kahden vuoden kliininen työkokemus

2 vuoden kliininen työkokemus lasketaan yleisten koulutusvaatimusten mukaisesti. Poikkeuksena yleisiin laskentasääntöihin on se, että myös alle 50% osa-aikaiset työjaksot huomioidaan. Laskemisessa voidaan ottaa huomioon osa-aikaiset työjaksot, myös useammassa työpaikassa yhtäaikaaisesti. Yksittäisiä satunnaisia työpäiviä ei oteta huomioon. Myös toimiminen yksityishammaslääkärinä huomioidaan.

Keskeytyksien vaikutus kertymään

Keskeytyspäiviksi ei lasketa seuraavia:

1. vuosilomapäivät
2. lomarahavapaat
3. säästövapaat (palkalliset)
4. aktiivivapaat, saldovapaat
5. päivystysvapaat, säteilyvapaat, tartuntatautilakiin liittyvä pakollinen karanteenivapaa
6. täydennyskoulutus (koulutuksen edellyttämä)
7. ulkomainen koulutus (koulutuksen edellyttämä)

Jos aktiivivapaiden tai muiden yllä mainittujen vapaiden määrä on poikkeuksellisen suuri, on erikoisalan vastuuhenkilön varmistuttava siitä, että koulutuksen osaamistavoitteet saavutetaan. Tarvittaessa erikoisalan vastuuhenkilö voi määrätä lisää käytännön koulutusta, mikäli todetaan että erikoistuva ei ole saavuttanut jaksolle asetettuja osaamistavoitteita.

Kun seuraavien päivien yhteenlaskettu määrä ylittää 30 pv kalenterivuodessa, vähennetään ylimenevä aika suoraan koulutusjaksosta. Alla luetelluista syistä enintään 30 pv poissaolon hyväksyntä kalenterivuoden aikana edellyttää työsuhteen voimassaoloa.

1. sairausloma (palkallinen)
2. tilapäinen hoitovapaa (palkallinen/palkaton)
3. pakottavat perhesyyt
4. äitiysloma, isyysloma, vanhempainvapaa (palkallinen/palkaton)
5. opintovapaalain mukainen opintovapaa
6. opiskelu (palkaton)
7. lukuloma kuulustelua varten
8. puolustusvoimien kertausharjoitukset
9. lomautukset, säästösyyt, talkoovapaat

Yhteen lapsen liittyvästä äitiys-, isyys- tai vanhempainlomasta voidaan lukea koulutukseen kuitenkin vain kuukausi, vaikka loma/vapaat jakautuisivat eri vuosille.

Seuraavat päivät vähennetään suoraan koulutusjaksosta:

1. yksityisasia (palkaton)
2. virkavapaus/työloma (palkallinen/palkaton)
3. sairausloma (palkaton)
4. hoitovapaa (palkaton)
5. vuorotteluvapaa (palkaton)
6. sopeuttamisvapaa

Koulutusjaksoista on laskelmia varten esitettävä työtodistukset, joista käy ilmi työsuhteen kesto, mahdollinen osa-aikaisuus sekä kaikki keskeytykset. Mikäli keskeytyksiä ei ole, tulee siitä olla maininta toimitetussa todistuksessa.

5.2. Käytännön koulutus eri tehtävissä

Koulutuksen vastuuhenkilön hyväksymä työkokemus erikoistuvan hammaslääkärin, erikoishammaslääkärin tai muussa vastaavassa virassa, toimessa tai tehtävässä hyväksytään erikoishammaslääkärikoulutukseen edellyttäen, että erikoistuva hammaslääkäri osallistuu toimipaikkakoulutukseen ja saa ohjausta. Minkä tahansa yliopiston hyväksymissä erikoistumisviroissa suoritettu erikoistumiskoulutuksen käytännön koulutus hyväksytään kaikissa yliopistoissa ao. koulutusohjelman vaatimusten mukaiseksi käytännön koulutukseksi, mikäli se vastaa sisällöltään erikoisalakohtaisten vaatimusten lisäksi myös yleisiä määräyksiä.

Opetustehtävässä toimiminen

Opetustehtävässä toimimista hyväksytään tapauskohtaisesti erikoistumiskoulutukseen erikoisan vastuuhenkilön päätöksellä edellyttäen, että toimintaan liittyy alan sivuvirka yliopistollisessa sairaalassa, terveyskeskuksessa tai kliinistä / muuten kiinteästi erikoisalaan liittyvää toimintaa työn sisällön perusteella ja, että koulutusohjelman kliiniset tavoitteet saavutetaan. Opetustehtävissä toimiminen ei korvaa pakollista 9 kuukauden terveyskeskustyötä.

Varusmieshammaslääkärinä toimiminen tai siviilipalvelus

Toimiminen varusmieshammaslääkärinä tai siviilipalveluun sisältyvää työskentelyä päätoimisissa hammaslääkärin tehtävissä yksikön hyväksymässä koulutuspaikassa hyväksytään osaksi koulutusta tapauskohtaisesti toimenkuvan perusteella.

Tutkijana toimiminen

Erikoisan koulutukseen voidaan hyväksyä ennalta sovitun suunnitelman mukaan päätoimisena tutkijana toimimista, mikäli koulutusohjelman kliiniset tavoitteet saavutetaan. Tutkimustyön tulee olla erikoisalaan liittyvää ja vastuuhenkilön puoltamaa. Tutkijana toimiminen ei korvaa pakollista 9 kuukauden terveyskeskustyötä. Erikoisan vastuuhenkilö voi harkintansa mukaan hyväksyä tutkimustyötä joustavasti osaksi erikoistuvan koulutusta, vaikka se ei olisi vähintään 50 % kokoaikaisesta työajasta.

Tutkimustyöstä on esitettävä aina erillinen todistus, josta ilmenee tutkimuksen aihe, kuvaus työtehtävistä tutkimustyön aikana, tutkimustyöstä mahdollisesti syntyneet julkaisut, tutkimuksen vastuuhenkilö ja tutkimusajanjakso. Tutkimustyöstä tehdyn selvityksen tulisi olla erikoistuvan ja tutkimustyötä johtaneen henkilön allekirjoittama. Todistus liitetään todistushakemuksen liitteeksi muiden työ- ja koulutustodistusten tavoin.

Yksityisessä terveydenhuollossa toimiminen

Yksityisessä terveydenhuollossa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimimisesta tulee neuvotella ja sopia etukäteen vastuuhenkilön kanssa, jolloin siihen liittyvät järjestelyt ja työjakson hyväksyminen koulutukseen ovat molempien osapuolten tiedossa. Erikoisan vastuuhenkilö voi hyväksyä ammatinharjoittajana yksityisessä terveydenhuollossa toimimisen, jos koulutuksen sisältövaatimukset ja osaamistavoitteet on saavutettu, ja jos työ on suoritettu yliopiston hyväksymässä koulutuspaikassa.

Ammatinharjoittajana yksityisessä terveydenhuollossa toimiminen todistetaan luotettavalla selvityksellä toimipaikasta saadulla todistuksella (todistus työskentelystä erikoistuvan hammaslääkärin tehtävässä). Todistuksesta tulee ilmetä henkilötiedot, työskentelyn alku- ja loppupäivämäärä, osa-aikaisuusprosentti tai keskimääräinen viikkotyöaika sekä mahdolliset poissaolot ja keskeytykset.

Käytännön koulutus ulkomailla

Osa erikoishammaslääkärin koulutukseen kuuluvasta käytännön työstä voidaan suorittaa ulkomailla. Erikoisalan vastuuhenkilö päättää ulkomailla tehdyn hammaslääkärin työn hyväksymisestä. Pakollista 9 kuukauden terveystyötä ei voi kuitenkaan suorittaa kokonaan ulkomailla, vaan vähintään 6 kuukautta on tehtävä Suomessa. Lopun 3 kuukauden suorittamisesta ja hyväksymisestä päättää vastuuhenkilö.

Erikoistuvan tulee esittää suomen, ruotsin tai englanninkielinen työtodistus, josta käy ilmi työjakso, työn sisältö, viikkotuntimäärä sekä palkalliset ja palkattomat poissaolot tai keskeytykset taikka maininta siitä, että niitä ei ole. Ulkomaisen työkokemuksen hyväksymisen edellytyksenä ovat hammaslääkärin itsenäiset ammatinharjoittamisoikeudet (täyslaillistus) kyseisessä maassa. Erikoishammaslääkärikoulutukseen voidaan hyväksilukea työkokemusta, joka on tehty ulkomailla ennen erikoishammaslääkärikoulutuksen aloittamista.

5.3. Suoritusten vanheneminen

Erikoishammaslääkärikoulutukseen kuuluva käytännön työkokemus sekä teoriakoulutus vanhenevat 6 vuodessa, suu- ja leukakirurgian koulutusohjelmassa 10 vuodessa.

Pakollinen ja kaikille erikoisaloille yhteinen 9 kuukauden terveystyö ei vanhene, mutta 9 kuukauden ylimenevältä osalta terveystyö vanhenee 6 vuodessa, suu- ja leukakirurgian koulutusohjelmassa 10 vuodessa. Johtamisopinnot vanhenevat 10 vuodessa.

Valtakunnallinen kuulustelu vanhenee 4 vuodessa.

Suoritukset eivät saa olla todistusta haettaessa vanhentuneita.

Erityisestä syystä erikoistuva hammaslääkäri saa pidennystä suoritustensa voimassaoloon (esim. äitiys-, isyys- ja vanhempainloma, varusmiespalvelu). Hoitovapaan osalta käytännön koulutuksen vanhenemisessa voidaan pidennyksenä huomioida äitiys- ja vanhempainrahaan oikeuttava aika (noin 1 vuosi). Muut poissaolot (kuten tutkimustyö) pidentävät käytännön koulutuksen ja muiden suoritteiden voimassaoloa vastuuhenkilön harkinnan mukaan. Vanhentuneiden suoritusten hyväksymiseksi erikoistuvan on esitettävä kirjallinen perustelu. Vanhentuneiden suoritusten hyväksymisestä päättää erikoisalan vastuuhenkilö.

Vanhenemissäännöt koskevat myös toista erikoishammaslääkärikoulutusta: aiempi erikoishammaslääkärintutkinto tai suoritettu erikoishammaslääkärin koulutus ei oikeuta automaattiseen suoritusten hyväksymiseen, jos ne ovat vanhentuneita todistusta haettaessa.

5.4. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT)

Aiemmin hammaslääkärinä hankittua osaamista voidaan hyväksyä osaksi erikoishammaslääkärin koulutusta, mikäli erikoistuva osoittaa saavuttaneensa koulutuksen osaamistavoitteet. Aiemmin Suomessa tai muussa maassa suoritettu erikoishammaslääkärikoulutus ei oikeuta automaattiseen hyväksi lukemiseen.

Erikoistuvan vastuulla on tehdä esitys hänen aiemmin hankkimansa osaamisen tunnustamisesta. Vastuuhenkilö voi tarvittaessa edellyttää osaamisen osoittamista erikoisalan käytössä olevilla arviointimenetelmillä.

Ennen opinto-oikeuden myöntämistä hankittu työkokemus voidaan hyväksyä osaksi koulutusta, mikäli se vastaa erikoisalan koulutusvaatimuksia ja voimassa olevia yleisiä määräyksiä. Päätöksen aikaisemman työkokemuksen hyväksi lukemisesta tekee erikoisalan vastuuhenkilö suoritusten sisällön perusteella. Ennen opinto-oikeuden myöntämistä suoritettu 9 kuukauden terveystyö voidaan hyväksyä osaksi erikoishammaslääkärikoulutusta vastuuhenkilön päätöksellä, mikäli sen *lisäksi* on suoritettu asetuksen vaatima 2 vuoden kliininen hammaslääkärin työkokemus.

EU:n ammattipätevyysdirektiivin vaikutus aiempien opintojen hyväksymiseen

EU:n ammattipätevyyden tunnustamisesta annettu direktiiviä 2005/36/EY on muutettu vuoden 2014 alussa niin, että erikoistuva voi direktiivin mukaan saada aikaisemmasta vastaavan tasoisesta erikoishammaslääkärikoulutuksesta hyväksi luettua enintään puolet uuden erikoishammaslääkärikoulutuksen koulutusajasta.

Samaa käytännön työkokemusta on mahdollista hyväksyttää useampaan erikoishammaslääkärikoulutukseen, jos se on ko. alan koulutusvaatimusten mukaista. Hyväksilukeminen perustuu direktiiviin, aikaisemmin hankitun osaamisen hyväksiluvun perusteisiin ja henkilökohtaiseen koulutussuunnitelmaan. Suoritusten vanhenemista koskevat määräykset ovat voimassa myös tällaisissa tapauksissa. Aiempi erikoishammaslääkäritutkinto tai suoritettu erikoishammaslääkärikoulutus ei oikeuta aiempien suoritusten automaattiseen hyväksymiseen, vaikka ne vastaisivatkin vaatimuksia, vaan ne täytyy hyväksyttää uudelleen uuteen koulutukseen.

6. KOULUTUSPAIKAT

Yliopistot valvovat erikoishammaslääkärikoulutusta ja voivat hyväksyä omalla Erva-alueellaan kriteerit täyttäviä yliopiston ulkopuolisia terveydenhuollon yksiköitä koulutuspaikoiksi.

Koulutuspaikan kriteerit:

- koulutuspaikassa tulee olla koulutuspaikan vastuhenkilö, joka vastaa oman koulutuspaikkansa osalta koulutusedellytyksistä ja koulutuksen toteutumisesta. Hän voi myös osallistua erikoistuvan kouluttamiseen ja arviointiin
- potilasaineisto ja tautikirjo ovat riittävän monipuolisia ja yliopistosairaalan opetusta täydentäviä
- päivystävissä yksiköissä takapäivystyksen tulee olla järjestettynä
- erikoistuvalla hammaslääkärille tulee nimetä henkilökohtainen lähikouluttaja, jonka tulee olla alan erikoishammaslääkäri ja hänellä tulisi olla pedagogista koulutusta. Lähikouluttajan tehtävänä on antaa säännöllistä ohjausta erikoistuvalla
- erikoistuvan käytössä on tarvittavat sähköiset työvälineet mm. yliopiston sähköisten palvelujen käyttämistä ja kuulustelukirjallisuuden saatavuutta varten
- koulutuspaikka järjestää säännöllistä ja suunnitelmallista toimipaikkakoulutusta vähintään 2–5 tuntia viikossa lukukausien aikana
- erikoistuvien hammaslääkäreiden tulee myös voida osallistua toimipaikan ulkopuoliseen koulutukseen
- erikoistuvan edistymisen arviointiin tulee käyttää erikoisalalla käytössä olevaa seurantajärjestelmää (lokikirja ja säännöllinen arviointi, sähköinen seurantajärjestelmä)
- koulutuspaikan tulee osallistua erikoisalalan järjestämään evaluaatioon

Koulutuspaikkasopimukset tehdään toistaiseksi tai määräaikaisesti voimassa oleviksi. Sopimus voidaan muuttaa tai irtisanoa, mikäli koulutuspaikan tilanteessa tarjota koulutusta tapahtuu oleellisia muutoksia.

Mikäli koulutusohjelmalle ja erikoistuvalla asetetut osaamistavoitteet on mahdollista saavuttaa koulutuspaikassa, voi erikoisalalan vastuhenkilö harkintansa mukaan hyväksyä käytännön koulutusta enemmän kuin koulutuspaikkasopimuksessa määritetyn ajan.

Hyväksytyt yliopistosairaaloitten ulkopuoliset koulutuspaikat on listattu yliopistojen verkkosivuilla.

Henkilökohtainen koulutussopimus

Silloin kun ei ole tarkoituksenmukaista tehdä pysyvää koulutuspaikkasopimusta, voidaan tarpeen mukaan tehdä erikoistuvaa hammaslääkäriä koskeva henkilökohtainen koulutussopimus.

Erikoisalan vastuuhenkilö ja sairaalassa tai terveyskeskuksessa oleva koulutuspaikan vastuuhenkilö tekevät yhdessä erikoistuvan kanssa koulutussopimuksen. Erikoisalan vastuuhenkilö hyväksyy allekirjoituksellaan sopimuksen sisällön, hyväksyttävän koulutusajan ja henkilökohtaisen koulutussuunnitelman.

Etäkoulutuksen järjestäminen

Silloin kun koulutuspaikassa toiminnallisista syistä lähikouluttaja ei toimi samassa toimipisteessä erikoistuvan hammaslääkärin kanssa, voidaan poikkeuksellisesti sopia erikoistuvakohtaisesta etäkoulutusjärjestelystä. Tällöin sovitaan kirjallisesti etukäteen erikoisalan vastuuhenkilön, erikoistuvan, koulutuspaikan vastuuhenkilön ja koulutukseen sitoutuvan ulkopuolisen lähikouluttajan kanssa koulutusjärjestelyistä, jolla saavutetaan erikoisalan tavoitteet.

7. OPINTOSUORITUSTEN HYVÄKSYMINEN JA TODISTUKSEN HAKEMINEN

Todistusta koulutuksen suorittamisesta haetaan siitä yliopistosta, jossa erikoistuvalla on opinto-oikeus. Todistushakemus toimitetaan tiedekuntaan, kun käytännön koulutus ja kaikki muut opintosuoritukset (mm. teoriakoulutus, johtamisopinnot, valtakunnallinen kuulustelu) ovat tehtyinä.

Todistushakemukseen tulee eritellä selkeästi kaikki työsuhteet ja koulutustilaisuudet, jotka esitetään otettavaksi huomioon koulutusvaatimusten täyttymiseksi. Kaikista todistushakemuksessa esitetyistä käytännön työjaksoista ja koulutustilaisuuksista tulee olla hakemuksen liitteenä asianmukaiset todistukset. Työtodistuksissa tulee aina olla kohta ”poissaolot ja keskeytykset”. Mikäli poissaoloja ja keskeytyksiä ei ole, on se ilmentävä työtodistuksesta. Käytännön työ ja muut suoritukset voidaan hyväksyä, mikäli ne ovat yleisten koulutusvaatimusten ja opetussuunnitelman mukaisia.

Erikoisalan vastuuhenkilö vahvistaa koulutuskokonaisuuden hyväksymisen ja suoritusten sisällöllisen riittävyyden. Tiedekunnan opintohallinto tarkastaa koulutuksen määrällisen riittävyyden sekä yleisten koulutusvaatimusten toteutumisen. Dekaanin tai koulutusdekaanin myöntää todistuksen erikoishammaslääkärikoulutuksen suorittamisesta.

8. LAILLISTAMINEN ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN JÄLKEEN

Valmistuneen erikoishammaslääkärin tulee hakea Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valviralta) oikeutta harjoittaa erikoishammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä. Hakemuslomake ja tarkat ohjeet löytyvät Valviran [www-sivuilta](http://www.valvira.fi) osoitteesta www.valvira.fi.

ERIKOISALAKOHTAISET OPETUSSUUNNITELMAT

Opetussuunnitelmassa on kuvattu vaatimukset, jotka koulutuksen suorittamiseksi vaaditaan. Yliopistokohtaisesti koulutuksen aikana voidaan tarjota erikoistuville yliopistojen ja yliopistosairaaloiden erityisosaamisen mukaisia menetelmiä ja täydentäviä asiakokonaisuuksia, joihin erikoistuva voi henkilökohtaisen koulutussuunnitelman mukaisesti perehtyä.

HAMMASLÄÄKETIETEELLINEN DIAGNOSTIIKKA / SUUN MIKROBIOLOGIA

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Suun mikrobiologian erikoishammaslääkärin tulee

- hallita suun infektioiden ja superäisten etäinfektioiden mikrobiologinen diagnostiikka sekä diagnostisten tulosten tulkinta huomioiden käytetyt menetelmät ja kliininen tilanne
- olla perehtynyt suun infektioiden ennaltaehkäisyyn, hoitoon ja suun alueen toimenpiteiden mikrobilääkeprofylaksikäytäntöihin
- osata rationaalinen diagnostisten menetelmien ja mikrobilääkkeiden käyttö suun alueen infektoissa
- olla perehtynyt infektioiden torjuntaan ja infektioepidemiologiaan huomioiden resistenttien mikrobien epidemiologian, torjunnan ja diagnostiikan erityispiirteet suunhoitoyksikössä
- kyetä antamaan ohjeita hammaslääkäreille ja muille terveydenhuollon ammattiryhmille suun mikrobiologiaan, diagnostiikkaan, infektiosairauksiin ja infektioiden torjuntaan liittyvissä kysymyksissä perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa
- olla hankkinut riittävät tiedot ja taidot mikrobiologian ja infektiosairauksien tutkimus- ja menetelmäkehitystyön tekemiseksi
- kyetä jakamaan oman alansa tietoutta ja osallistua sen kehittämisen ja suunnittelutehtäviin
- hallita riittävät tiedot terveydenhuollon hallinnosta ja kyetä toimimaan yhteistyössä muun terveydenhoitohenkilöstön kanssa työryhmän johtajana ja sen jäsenenä

Koulutuksen yleiskuvaus

Käytännön koulutus (3 vuotta)

Pääosa-alue:

Terveyskeskustyö, vähintään 9 kk

Jakson aikana perehdytään suun alueen infektiosairauksiin ja niiden hoitoon, infektioiden torjuntaan suunhoitoyksikössä sekä opitaan tunnistamaan potilaiden lähettämisaiheet erikoissairaanhoidon.

Kliinisen mikrobiologian laboratorio ja infektiosairaudet, vähintään 12 kk

Jakson tulee sisältää riittävä määrä kliinistä bakteriologiaa (mukaan lukien sairaalahygienia), mykologiaa, kliinistä virologiaa ja infektioserologiaa sekä immuunisairauksien ja

immuunipuutostilojen diagnostiikkaa. Jakson aikana perehdytään myös suun alueen mikrobiologisten näytteiden analysointiin, työpisteohjeistuksiin sekä viljelyvastauksiin ja -konsultaatioihin. Jakson aikana perehdytään myös diagnostisen mikrobiologisen laboratorion laadunvalvontajärjestelmään. Jakson kesto on vähintään 6-9 kk ja koulutuspaikkana on ensisijaisesti HUSLAB.

Infektiosairauksien jakson aikana osallistutaan säännöllisesti infektiokonsultaatioihin ja hygieniatoimikunnan työhön oman alueen infektiolääkärin kanssa sekä infektioکلinikan koulutuksiin. Tämä jakso voidaan suorittaa infektioکلinikassa tai vaihtoehtoisesti työskentelemällä کلinisen mikrobiologian laboratoriossa tai HYKSin suu- ja leukasairauksien کلinikassa, mikäli koulutettava voi näissä tehtävissä osallistua riittävästi infektiosairauksien کلinikan toimintaan. Osa jaksosta voidaan mahdollisuuksien mukaan suorittaa myös esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen infektioepidemiologian yksikössä. Jakso suunnitellaan vastuuhenkilöiden kanssa. Jakson kesto on vähintään 3-6 kk.

Suu- ja leukasairauksien yksikkö, vähintään 12 kk

Jakson aikana pidetään polikliinistä vastaanottoa infektio- ja immuunisairauspotilaille, vastataan infektioکلonsultaatioihin sekä osallistutaan osastotyöskentelyyn. Lisäksi perehdytään suunhoitoyksikön ja sairaalaosaston hygieniakäytäntöihin ja osallistutaan hygienia-auditointeihin.

Auditointi

Erikoistuvien tulee osallistua pääosa-aluekoulutuksen osana laboratoriotulosten, infektioepidemiologian tai infektioiden torjunnan arviointiin sekä auditointiraporttien valmisteluun ja esittämiseen.

Muu mahdollinen koulutus

Korkeintaan 3 kk erikoistumiskoulutuksesta voidaan suorittaa toimimalla tutkijana tai opettajana suun mikrobiologian alalla koulutusyksikön hyväksymässä tutkimuslaitoksessa tai toimimalla suun mikrobiologiaan ja immunologisiin sairauksiin läheisesti liittyvällä کلinisellä lääketieteen erikoisalalla. Tähän koulutusjaksoon soveltuvasta työstä sovitaan vastuuhenkilön kanssa.

Sivuosa-alue:

Koulutukseen sisältyvä sivuosa-alue sovitaan yksilöllisesti kouluttajan /koulutusohjelman vastuuhenkilön kanssa. Sivusa-alue voidaan valita کلinisten tai diagnostisten erikoisalojen tai suu- ja leukakirurgian aloilta. Sivusa-alueeksi voi valita myös suulääketieteen.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Teoriakoulutusta on yhteensä 80 tuntia.

Teoreettinen opetus sisältää perusopinnoita syventävää ja alalla toimimisen kannalta tärkeitä aihekokonaisuuksia käsittelevää opetusta. Teoreettisiksi opinnoiksi soveltuvat yliopistojen jatko- ja täydennyskoulutuskurssit sekä yhdistysten ja kansainvälisten yhteisöjen järjestämät koulutustilaisuudet, jotka vastuuhenkilö tai lääketieteellinen tiedekunta on hyväksynyt teoreettiseksi koulutukseksi.

Yleisopinnot

Kaikille koulutusohjelmille on laadittu yhteiset teoriaopinnot, joista voidaan valita suun mikrobiologiaan mielekkäästi liittyvät vaihtoehdot.

Opiskelua ohjaavat yleiskurssit

- ATK-taidot, biostatistiikka
- tiedon hankkiminen ja arvioiminen
- epidemiologia, kansanterveystiede
- infektioiden torjunta terveydenhuollossa
- tutkimusmetodologia, kliininen tutkimus
- opetuksen teoria ja käytäntö

Biotieteiden ja lääketieteen yleiskurssit, jotka sisältävät suun mikrobiologian erikoishammaslääkärin toimintaan läheisesti liittyvät aihepiirit

- pään ja kaulan embryologia, anatomia ja fysiologia
- solujen ja kudosten biokemia ja histologia
- farmakologia kivun ja infektioiden ehkäisy ja hoito
- mikrobiologia ja infektiosairaudet
- immunologia ja sen yhteys suuontelon sairauksiin
- sisätaudit, infektiosairaudet, korva-, nenä- ja kurkkutaudit, ihotaudit ja allergologia
- yleissairauksien ilmentymät suuontelossa.

Erikoisalakohtaiset ajankohtaiset kysymykset

Suun mikrobiologian ja soveltuvien osien hammaslääketieteen eri alojen seminaarit ja koulutustilaisuudet ajankohtaisista aiheista.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Koulutuksen alussa erikoistuva hammaslääkäri tekee koulutuksen vastuuhenkilön kanssa koulutussuunnitelman. Erikoistuva käy kouluttajan kanssa keskusteluja edistymisestään ja koulutusohjelmastaan säännöllisesti. Arviointi on koko koulutusajan jatkuva prosessi.

HAMMASLÄÄKETIETEELLINEN DIAGNOSTIIKKA / SUUPATOLOGIA

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Suupatologian erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että erikoishammaslääkäriksi valmistunut

- Osaa tehdä histopatologisia diagnooseja suun ja leukojen alueen sairauksista (*lääketieteellinen osaaminen, ammatillisuus*)
- Osaa täydentää ja tulkita tarvittaessa diagnostiikkaa erikoistutkimusmenetelmillä kuten immunohistokemia, immunofluoresenssi- ja molekyylibiologiset tutkimukset (*lääketieteellinen osaaminen, ammatillisuus, toiminnanohjaus*)
- Pystyy kehittämään jatkuvasti omia johtamis- ja vuorovaikutustaitojaan (*viestintätaidot, oppiminen, toiminnanohjaus*)
- Kykenee seuraamaan ja kriittisesti arvioimaan erikoisalansa uusia tutkimustuloksia ja niiden vaikutusta potilaiden diagnostiikkaan (*ammattillisuus, oppiminen*)
- Osaa viestiä omaan erikoisalaansa liittyvistä ajankohtaisista asioista useille eri viiteryhmillä (*yhteistyötaidot, viestintätaidot, terveyden edistäminen, yhteistyötaidot*)

Koulutuksen yleiskuvaus

Suupatologian erikoistumiskoulutus tapahtuu pääsääntöisesti työskentelemällä yliopistollisten sairaaloiden patologian osastoilla koulutuspaikan vastuuhenkilöiden ja lähikouluttajien ohjauksessa suupatologisia kudosnäytteitä diagnosoimalla. Lisäksi koulutuspaikoissa järjestetään systemaattisesti teoreettista koulutusta meeting-muotoisella toiminnalla. Suupatologian alalta tehdään erikoistumiseen liittyvä kirjallinen työ. Suupatologian erikoishammaslääkäriin koulutus antaa valmiudet työskennellä sairaaloiden patologian osastolla ja yksityissektoreilla patologian laboratorioissa.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa. Koulutuksen sisältö ja siihen kuuluva käytännön koulutus yliopistosairaaloissa, yliopistossa, limakalvosairauksien poliklinikoilla sekä suupatologian alan tutkimuksessa suunnitellaan yksilöllisesti erikoisalan vastuuhenkilön ja koulutuspaikan vastuuhenkilön kanssa. Erikoistumiskoulutukseen kuuluu yksi muusta hammaslääketieteen erikoisalasta koostuva sivuosa-alue (mukaan luettuna suun limakalvosairaudet), jonka kesto on keskimäärin 3-6 kk ja johon liittyen tehdään kirjallinen työ (esim. seminaariesitys tai julkaisu). Suupatologian alan tutkimustyötä voidaan myös lukea osaksi erikoistumista korkeintaan 3 kuukauden ajalta.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Käytännön koulutus

Koulutus rakentuu yksilöllisesti käytännön koulutuksena kliinisen patologian alalla yliopistosairaaloissa, suu- ja leukasairauksien poliklinikoilla, yliopistossa (mukaan lukien opetustehtävät) sekä suupatologian alan tutkimuksessa. Käytännön koulutusta voidaan tehdä myös mahdollisten koulutussopimusten puitteissa yksityisellä sektorilla.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Minimituntimäärä teoriakoulutukselle koko koulutusohjelman aikana on vähintään 45 tuntia (n. 6 koulutuspäivää, á 7,5 h). Tämä käsittää kansalliset ja kansainväliset alan kokoukset (esim. SFOPOM, IAOP, IAOM) sekä koulutuspäivät. Lisäksi teoriakoulutus sisältää oppikirjoihin ja alan keskeisiin kansallisiin ja kansainvälisiin julkaisuihin perehtymisen.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Säteilysuojelukoulutus

Erikoistumiskoulutuksessa noudatetaan voimassaolevaa säteilylakia ja siihen liittyviä asetuksia (Säteilylaki 859/2018, Valtioneuvoston asetus 1034/2018, STM:n asetus 1044/2018). Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.6. *Säteilysuojelukoulutus*.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Koulutusta arvioidaan erikoisalaan luodulla EPA-arvioinnilla. Osaamistavoitteiden saavuttamista seurataan lisäksi lokikirjalla ja kouluttajien kanssa käydyissä palautekeskusteluissa. Jokaiselle erikoistuvalla nimetään erikoisalan vastuuhenkilö, koulutuspaikan vastuuhenkilö, lähikouluttajat sekä tuutori. Yksittäinen henkilö voidaan nimetä useampaankin näistä tehtävistä. Heidän kanssaan käydyt keskustelut tukevat erikoishammaslääkäriksi kasvamista.

HAMMASLÄÄKETIETEELLINEN DIAGNOSTIIKKA / SUURRADIOLOGIA

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Koulutusohjelman suoritettuaan suurradiologian erikoishammaslääkärillä tulee olla seuraavat tiedot ja taidot

- tuntee kuvannettavan alueen anatomian ja rakennevariaatiot
- tuntee alansa tautien yleisyyden, etiologian ja patogeneesin sekä diagnostiikan ja hoitoperiaatteet
- osaa alansa sairauksien radiologisen diagnostiikan
- hallitsee alansa radiologisissa tutkimuksissa käytettävät laitteistot ja menetelmät
- hallitsee säteilylainsäädännön, -asetukset ja viranomais määräykset
- ylläpitää ajantasaista osaamista, seuraa tieteellistä tutkimusta ja kansallisia sekä kansainvälisiä suosituksia
- kykenee alansa kehittämiseen ja kouluttamiseen
- on perehtynyt terveydenhuollon hallintoon ja osaa toimia moniammatillisen työryhmän jäsenenä tai sen johtajana kuvantamisen asiantuntijana

Koulutuksen yleiskuvaus

Suurradiologian erikoistumiskoulutuksen kokonaiskesto määräytyy yksilöllisesti osaamistavoitteiden täyttymisen mukaan ja sen vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on kolme vuotta.

Suurradiologiksi kouluttautuminen on suunnitelmallista työssä oppimista, jonka tavoitteet on selkeästi määritely. Toimipaikkakoulutuksen suorituspaikat on kuvattu jäljempänä. Kaikissa koulutuspaikoissa järjestetään säännöllistä toimipaikkakoulutusta, joka voi olla esimerkiksi meeting- ja seminaarikoulutusta sekä muita koulutusmenetelmiä hyödyntävää koulutusta.

Teoriakoulutus koostuu yleisopinnoista ja erikoisalakohtaisista opinnoista, joita tulee olla vähintään 120 h ja näistä suupatologian täydentävien opintojen osuus on 30 h. Yleisopinnot koostuvat tarkoitukseen sopivista jatko- ja täydennyskoulutustilaisuuksista sekä omatoimisesta opiskelusta. Erikoisalakohtaiset opinnot koostuvat koulutustilaisuuksista, joissa järjestelmällisesti perehdytään oman erikoisalalan keskeisiin kysymyksiin. Lisäksi erikoistuja osallistuu radiologiaan erikoistuville lääkäreille tarkoitettulle Radiologisen fysiikan ja säteilysuojelun kurssille (RFS-kurssi), jonka järjestää Itä- Suomen yliopisto ja Suomen radiologiyhdistys. Vastaavan osaamisen voi hankkia myös muilla tavoin. Erikoistumiskoulutukseen kuuluu myös 10 op laajuinen lähijohtamiskoulutus.

Koulustavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti koulutuksen aikana lokikirjan ja kouluttajien kanssa käytävien palautekeskustelujen avulla. Erikoistuvan tulee koulutuksen aikana osallistua oman oppimisen ja koulutuksen toimivuuden kehittämiseen ja arviointiin. Koulutuksen loppuvaiheessa suoritetaan valtakunnallinen erikoishammaslääkärikoulutus.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta. Koulutusajasta vähintään yhdeksän 9 kk tulee suorittaa terveyskeskuksessa ja 18 kk keskussairaalassa tai yliopistosairaalassa siten, että yliopistosairaalan koulutusaika on vähintään 12 kk. Jäljelle jäävä koulutusaika (9 kk) voidaan suorittaa suurradiologian erikoishammaslääkäriin ohjaamana yliopiston vastuuhenkilön hyväksymässä virassa, toimessa tai tehtävässä.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Käytännön koulutus

Koulutuksessa opitaan erikoishammaslääkäriltä vaadittavat syvälliset tiedot ja taidot sekä osaaminen suurradiologian alalta. Tällöin saavutetaan syvälinen perehtyneisyys kasvojen ja kaulan alueen kuvantamiseen kuten myös korva-, nenä- ja kurkku (KNK) -tautien kuvantamiseen soveltuvin osin. Osaamistavoitteena ovat valmiudet itsenäiseen työskentelyyn röntgen-, (kartiokeila)tietokonetomografia- ja magneettitutkimuksissa sekä jatkokoulutuksen mahdollistavat pohjatiedot ultraäänitutkimuksissa.

Kaikissa koulutuspaikoissa erikoisalan vastuuhenkilöt ja seniori hammaslääkärit / lääkärit arvioivat ja tukevat erikoistuvan ammatillista kehitystä ja osaamistavoitteiden täyttymistä. Perehtyminen KNK-tautien radiologiaan KNK- ja/tai neuroradiologien toimesta (yliopisto)sairaalan kierron aikana kuuluu osana erikoistumiseen.

Lisäksi osaamistavoitteiden muutoin toteutuessa voidaan vastuuhenkilön harkinnan mukaisesti tutkimustyötä hyväksyä 3 kk osana käytännön koulutusta.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Teoriakoulutus koostuu yleisopinnoista, erikoisalaa täydentävistä ja erikoisalakohteisista opinnoista sekä RFS-kurssista tai vastaavasta.

Yleisopinnojen tarkoitus on, että erikoistuja hallitsee tavallisimpien suun sairauksien diagnostiikan ja hoidon. Lisäksi hänellä tulee olla ajankohtaiset kliiniset tiedot hammaslääketieteen eri osa-alueilta ja käsitys terveydenhuollon käytännön toiminnasta. Yleisopinnot koostuvat tarkoitukseen sopivista jatko- ja täydennyskoulutustilaisuuksista sekä omatoimisesta opiskelusta.

Koulutukseen kuuluu suupatologian ja KNK-anatomian ja -tautien täydentäviä opintoja, jotka suoritetaan pääsääntöisesti lääketieteellisen tiedekunnan perusopetuksen kursseilla.

Erikoisalakohteiset opinnot koostuvat koulutustilaisuuksista, joissa järjestelmällisesti perehdytään oman erikoisalan keskeisiin kysymyksiin. Erikoistuja voi osallistua mm. yhdistysten, kansainvälisten yhteisöjen, yliopistojen tai muiden valtakunnallisten toimijoiden järjestämiin seminaareihin, luentotilaisuuksiin, demonstraatioihin, kongresseihin tai muihin vastaaviin koulutustilaisuuksiin.

Yleis- ja erikoisalakohteisien opintoja tulee olla vähintään 120 h, josta suupatologian opintojen osuus on 30 h.

Erikoistuja suorittaa RFS-kurssin säteilysuojelun (2 op) sekä fysiikan (1,4 op) osuudet. Suositeltavaa on suorittaa ko. kurssi ensimmäisen erikoistumisvuoden aikana. Vastaavan osaamisen voi hankkia myös muilla tavoin.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka

voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Säteilysuojelukoulutus

Erikoistumiskoulutuksessa noudatetaan voimassaolevaa säteilylakia ja siihen liittyviä asetuksia (Säteilylaki 859/2018, Valtioneuvoston asetus 1034/2018, STM:n asetus 1044/2018). Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.6. *Säteilysuojelukoulutus*.

Säteilyn lääketieteelliseen käyttöön osallistuvalla työntekijällä on oltava tehtävänsä edellyttämät tiedot, taidot ja osaaminen säteilyfysiikassa, säteilybiologiassa ja säteilysuojelussa (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ionisoivasta säteilystä 1044/2018, 5§).

Suurradiologian erikoishammaslääkäriltä vaadittavat osaamisen sisällöt ja taso on esitetty STM asetuksen 1044/2018 liitteessä 4. Suurradiologian erikoishammaslääkärin säteilysuojelun osaamisvaatimuksen taso on NQF7 ja koulutukseen tulee sisältyä 92 tuntia (3.4 op) säteilysuojakoulutusta. Hammaslääketieteen perusopetuksessa saavuttu osaaminen hyväksi luetaan erikoishammaslääkärinkoulutukseen. Osaamista voidaan kartuttaa esimerkiksi osallistumalla teoriakoulutukseen, itsenäisellä opiskelulla, osallistumalla toimipaikkakoulutukseen sekä työssä oppimisella. Erikoistumisaikana tulee osallistua säännöllisesti säteilysuojelun täydennyskoulutukseen.

Koulutusohjelmaan sisältyy Itä-Suomen yliopiston ja Suomen Radiologiyhdistyksen vuosittain järjestämä Fysiikan ja säteilysuojelun kurssi (RFS) radiologiaan erikoistuville lääkäreille. Kurssin laajuus on 1,4 op (fysiikka) + 2.0 op (säteilysuojelu) ja se tulee mielellään suorittaa hyväksytysti ennen yliopistosairaalan koulutusta. Jos edellä mainittua kurssia vastaava osaaminen on muilla tavoin hankittu, se voidaan hyväksyä vaihtoehtoiseksi suoritukseksi.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Koejaksolle on määritetty sekä määrälliset että laadulliset osaamistavoitteet, jotka löytyvät suurradiologian erikoisalan lokikirjasta. Edellä mainittuihin osaamistavoitteisiin perehdytään yhdessä erikoistujan, koulutusohjelman vastuuhenkilön ja toimipaikan erikoisalan vastuuhenkilön kanssa. Erikoistuja arvioi oppimistaan lähikouluttajan kanssa koejakson väliarvioinnissa sekä loppukeskustelussa. Myös koejakson jälkeen arviointi perustuu osaamistavoitteisiin. Erikoistujan saama päivittäinen formatiivinen palaute lähikouluttajalta edistää erikoistujan itsearviointia. Osaamista arvioidaan valtakunnallisessa erikoishammaslääkärikuulustelussa.

HAMPAISTON OIKOMISHOITO

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Erikoishammaslääkärikoulutuksen tavoitteena on perehdyttää hammaslääkäri erikoisalansa tieteelliseen tietoon ja tiedonhankintaan. Pätevyys antaa hänelle valmiudet alansa erikoishammaslääkärin tehtäviin, ammattitaidon ylläpitämiseen, erikoisalansa kehittämiseen sekä toimimiseen asiantuntijana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä. Koulutuksen tulee antaa erikoishammaslääkärille valmiudet hallita diagnostisia menetelmiä sekä suunnitella, toteuttaa ja ohjata erikoisalansa vaativa sairauksien ennaltaehkäisy ja hoito yksilö- ja väestötasolla.

Koulutuksen suoritettuaan hampaiston oikomishoidon erikoishammaslääkärin tulee:

- Tuntea perusteellisesti kasvojen ja hampaiston normaali kehitys ja niihin liittyvät poikkeavuudet.
- Hallita purentavirheiden etiologia, epidemiologia, diagnostiikka, potilaan tutkiminen ja ortodonttisen hoidon suunnittelu.
- Osata eri tyyppisten purentavirheiden hoito ja hoidon ajoitus sekä hallita erilaisten oikomiskojeiden käyttö.
- Olla perehtynyt lääketieteelliseen ja hammaslääketieteelliseen kirjallisuuteen ja pystyä arvioimaan ortodonttiseen hoitoon liittyviä tieteellisiä julkaisuja.
- Kyetä johtamaan, kehittämään, organisoimaan ja ohjaamaan ortodontian toimintaa yhteistyössä muiden ammattiryhmien kanssa.
- Olla perehtynyt terveydenhuollon lainsäädäntöön, hallintoon, tietotekniikkaan ja terveystaloustieteen perusteisiin.

Koulutuksen yleiskuvaus

Ohjelma on strukturoitu 3-vuotinen kokopäiväinen koulutusohjelma, joka sisältää teoriaopetusta ja erikoistumisalan kliinistä koulutusta. Ohjelma toteutetaan viidessä yliopistossa (Helsinki, Itä-Suomi, Tampere, Turku ja Oulu). Ohjelma perustuu European Orthodontic Societyn hyväksymään NEBEOP-ohjelmaan (Network of Erasmus Based European Orthodontic Programs).

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus on täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna 3 vuotta.

Koulutus jakaantuu 1) teoriakoulutukseen, 2) käytännön koulutukseen, 3) toimipaikkakoulutukseen, 4) johtamiskoulutukseen, 5) oman oppimisen ja koulutuksen toimivuuden kehittämiseen ja arviointiin, 6) tutkimusprojektin tekemiseen ja esittämiseen kansallisessa tai kansainvälisessä tapaamisessa sekä 7) valtakunnalliseen kuulusteluun.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa, jonka vastuuyliopisto on hyväksynyt alan erikoistumiskoulutuksen koulutuspaikaksi. Koulutuspaikaksi hyväksymisen ehtona on, että terveyskeskuksessa kouluttajana toimii oikomishoidon erikoishammaslääkäri, jonka vastuuyliopisto on hyväksynyt kouluttajaksi.

Käytännön koulutus

Käytännön koulutusta tulee terveyskeskustyön lisäksi suorittaa soveltuvin osin yliopistosairaalassa tai muussa yliopiston määrittelemässä erikoissairaanhoidon yksikössä.

Koulutusjärjestelyistä tulee huolehtia alueellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen huomioon erikoistumiskoulutuksen tavoitteet sekä palvelujärjestelmän osaamistarpeet ja koulutusmahdollisuudet.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Koulutusohjelman kokonaispituus on vähintään kolme vuotta sisältäen kliinistä työskentelyä sekä teoreettista koulutusta, jonka laajuus on vähintään 600 tuntia. Teoreettisen koulutuksen sisältö perustuu NEBEOP-järjestelmän ohjelman (Network of Erasmus Based European Orthodontic Programs) suosituksen.

Teoriakoulutukseen voidaan sisällyttää ulkopuolisten tahojen tarjoamia koulutuksia, joista tulee tehdä puolivuositain suunnitelma ja sopia yhdessä kouluttajien kanssa.

Kaupallisten tahojen järjestämiin koulutuksiin osallistumiselle tulee olla selkeät perusteet ja koulutuksen vastuuhenkilön hyväksyntä.

Erikoistumisaikana edellytetään osallistumaan vuosittaiseen kansalliseen erikoistuvien ja kouluttajien tapaamiseen sekä suositellaan osallistumaan kerran kansainväliseen ortodontian tieteelliseen kongressiin.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Osaaminen arvioidaan säännöllisesti ja nousujohteisesti valtakunnallisesti erikoistumisalan sisällä sovittujen strukturoitujen menetelmien/menettelytapojen avulla. Oppimisen ja koulutuksen arvioinnin perustan muodostavat etukäteen asetetut tavoitteet, joihin suorituksia ja saavutuksia verrataan. Lähikouluttajat arvioivat erikoistuvan edistymistä työsuoritusten ja kahdenkeskisten palautekeskustelujen perusteella säännöllisin väliajoin. Koulutuksen edistymistä koulutussuunnitelman mukaisesti seurataan lokikirjan avulla. Kehityskeskustelut ja oppimisen evaluaatio tapahtuvat vuosittain.

Koulutuksen suorittaminen edellyttää valtakunnallisen kirjallisen kuulustelun läpäisemistä.

KLIIININEN HAMMASHOITO / KARIOLOGIA JA ENDODONTIA

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Koulutusohjelman eri vaiheet käytyään kariologian ja endodontian erikoishammaslääkärillä on seuraavat tiedot ja taidot:

Anatomia, fysiologia ja patologia:

- hallitsee pään ja kasvojen yleisen anatomian ja purentaelimen fysiologisen toiminnan
- ymmärtää hampaan ja tukikudosten kehityksen, anatomian, morfologian ja fysiologian mukaan lukien iän myötä tulevat muutokset
- ymmärtää suun kovakudossairauksien mikrobiologian yleiset periaatteet
- ymmärtää biofilmin synnyn ja kehittymisen yleiset periaatteet ja sen merkityksen suun infektiosairauksissa
- ymmärtää hampaan kovakudosten, pulpan ja periapikaalialueen sairauksien syyt ja patogeenin sekä niiden vaikutukset hammas- ja ympäröivään kudokseen
- ymmärtää suun puolustusmekanismien, erityisesti syljenerityksen, merkityksen suun kovakudossairauksien kehittymiselle
- ymmärtää systeemilääkitysten vaikutuksen suu- ja leukasairauksien patogeenisissä
- ymmärtää hammas- ja leukavammojen traumamekanismit
- hallitsee kariuksen ja endodonttisten sairauksien yleiset epidemiologiset linjat ja sairauksien kansanterveydelliset merkitykset

Diagnostiikka ja hoidon suunnittelu:

- osaa diagnosoida suun infektio- ja muut kovakudossairaudet ja kehityshäiriöt sekä niiden komplikaatiot
- tunnistaa pehmytkudosten normaalista poikkeavat muutokset
- osaa diagnosoida kasvojen alueen traumoja ja niiden komplikaatioita etenkin hampaiston ja alveoliluun alueella
- hallitsee kasvojen alueen kipupotilaan erotusdiagnostiikan
- osaa arvioida yksittäisen hampaan ja kokonaishoidon vaativuusastetta ja ennustetta
- osaa arvioida korjaavan hoidon vaihtoehtojen vaikutuksen hampaan ennusteeseen ja purentaelimen kokonaistoimintaan
- osaa arvioida implanttihoidon mahdollisuuksia ja rajoitteita yksittäisen hampaan korvaamisessa ja purentaelimen kuntoutuksessa
- ymmärtää yleissairauksien vaikutuksen hammas- ja suuterveyteen ja suun infektioiden merkityksen yleissairauksien kehityksessä ja tautikuvassa
- hallitsee systeemilääkkeiden aiheuttamien suun ja hampaiden sivuvaikutusten, erityisesti alentuneen syljenerityksen, hoidon
- hallitsee tavallisimmat hammaslääketieteelliset kuvantamismenetelmät sekä kuvien tulkinnan ja lausumisen olennaisilta osin
- ymmärtää täydentävien kuvantamismenetelmien, erityisesti kartiokeilatietokonetomografian (KKT), tietokonetomografian (TT) ja magneettikuvauksen indikaatiot ja kontraindikaatiot ja osaa lähettää potilaan tarvittaviin täydentäviin kuvantamistutkimuksiin

Kliininen hoito:

- hallitsee kariuksen ja endodonttisten sairauksien ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja lääkityksen
- ymmärtää ja hallitsee suun, hampaan ja juurikanavasysteemin biofilmin kontrolloinnin ja eliminoinnin sairauksien ehkäisyssä ja hallinnassa
- ymmärtää korjaavan ja endodonttisen hoidon materiaalien ominaisuudet, käyttö- ja vasta-aiheet, sekä osaa valita materiaalit tilanteenmukaisesti ja hallitsee niiden kliinisen käsittelyn myös yleisterveydellisesti tai hoitoteknisesti vaativilla potilailla
- hallitsee paikallisen ja systeemisen kivunhoidon erityisesti kasvojen alueen kipupotilailla
- osaa toteuttaa korjaavaa ja endodonttista hoitoa mikroskooppia hyödyntäen
- hallitsee konservatiivisen ja kirurgisen endodonttisen hoidon tekniikat

- osaa hoitaa korjaavan ja endodonttisen hoidon komplikaatiot
- hallitsee kokonais-, korjaavan ja endodonttisen hoidon suunnittelun ja toteuttamisen myös yleisterveydellisesti tai hammaslääketieteellisesti vaativilla potilailla
- ymmärtää hammasimplanttien mahdollisuudet ja rajoitteet kokonaihoitoa osana
- osaa jakaa ja jaksottaa potilaan suun kokonaihoitoa perus- ja erikoissairaanhoidon välillä koko hoitotiimiä hyödyntäen

Koulutuksen yleiskuvaus

Kliiniseen hammashoitoon, painotusalueena kariologia ja endodontia, erikoistuneet hammaslääkärit tutkivat ja hoitavat eri ikäisiä potilaita, joiden diagnostiikka ja hoito on yleis- tai suun terveydellisistä syistä tavanomaista vaativampaa. Kariologian ja endodontian alan erikoishammaslääkärikoulutuksen tavoitteena on perehdyttää hammaslääkäri alan vaativien kokonaihoitojen ja toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lisäksi koulutus perehdyttää alan tieteelliseen tietoon ja tiedonhankintaan, ja antaa valmiudet jatkuvaan ammatilliseen kehittymiseen, erikoisalansa ja oman työyhteisönsä kehittämiseen sekä toimimiseen alan täydennyskouluttajana. Monipuolinen diagnostiikka, hampaiston ennusteen ja hoitolinjan määrittäminen sekä kuntouttavan hoidon suunnittelu ovat keskeisesti mukana koulutuksessa. Alan erikoishammaslääkärikoulutuksen suorittanut hammaslääkäri hallitsee vaativia alan diagnostisia menetelmiä sekä osaa suunnitella ja toteuttaa erikoisalana vaativaa sairauksien ennaltaehkäisyä ja hoitoa. Hammaslääketieteellisen materiaaliopin tuntemus on myös edellytyksenä erikoishammaslääkäriin tehtävissä toimimiselle.

Koulutus on osaamisperusteinen ja sen kesto on vähintään kolme vuotta. Käytännön koulutuksesta vähintään yhdeksän kuukautta suoritetaan potilashoidon tehtävissä terveyskeskuksessa. Lisäksi käytännön koulutusta suoritetaan erikoissairaanhoidon tehtävissä yliopiston määrittelemällä tavalla. Koulutukseen kuuluu myös teoreettista koulutusta sekä toimipaikkakoulutusta käsittäen kirjallisuuden referointeja, seminaareja, tapausselostuksia ja/tai demonstraatioita. Pääainetta tukevista ja täydentävistä sivuaineopinnoista sovitaan oman alan ja sivuaineen erikoisalana vastuuhenkilön kanssa. Lisäksi käytännön koulutukseen voi sisältyä päätoimista työtä kariologian ja endodontian alaan liittyvissä opetus- ja tutkimustehtävissä. Koulutukseen liittyen tulee suorittaa myös vähintään 10 opintopisteen laajuinen johtamiskoulutus. Erikoistuvan hammaslääkäriin on suotavaa osallistua vähintään yhteen alan kansainväliseen kongressiin koulutuksen aikana ja laatia vähintään yksi kansallinen tai kansainvälinen tapausselostus-, tutkimus- tai katsausartikkeli. Koulutuksen aikana toteutetaan jatkuvaa oppimisen arviointia, ja koulutuksen tavoitteiden saavuttamista arvioidaan säännöllisesti yhdessä lähikouluttajan ja/tai koulutuksen vastuuhenkilön kanssa yliopiston määrittelemällä tavalla. Erikoistuvan tulee myös osallistua oman oppimisensa ja koulutuksensa toimivuuden kehittämiseen ja arviointiin. Ennen koulutuksen päättymistä erikoistuvan tulee osoittaa yliopiston määrittämällä tavalla, että hänellä on kariologian ja endodontian alan erikoishammaslääkäriä vaadittava osaaminen.

Koulutuksen aloittamisen edellytyksenä on laillistamisen jälkeen vähintään kahden vuoden työskentely päätoimisesti hammaslääkäriin kliinisissä tehtävissä.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa. Käytännön koulutusta tulee lisäksi suorittaa soveltuvin osin yliopistosairaalassa tai muussa yliopiston määrittelemässä erikoissairaanhoidon yksikössä.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Käytännön koulutus

Työskentely on pääsääntöisesti valvottua hoitopalvelujen tuottamista yliopistosairaalassa, terveyskeskuksessa ja/tai muussa vastaavassa yliopiston hyväksymässä terveyspalveluja antavassa yksikössä. Suositeltavaa on, että terveyskeskuskoulutusjakso suoritetaan ennen erikoissairaanhoidon palvelujaksoa tai -jaksoja.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistollisten keskussairaaloiden järjestämänä kliinisen hammashoidon erikoisalojen yhteisseminaareina ja/tai yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Teoriakoulutuksen minimituntimäärä koko koulutusohjelman aikana on 80 tuntia. Teoriaopintoihin voi sisällyttää kurssimuotoista koulutusta yliopistojen jatko- ja täydennyskoulutuskeskuksissa, osallistumista kansainvälisiin kongresseihin ja muiden ulkopuolisten tahojen järjestämiin koulutustilaisuuksiin koulutuksen vastuuhenkilön hyväksynnän mukaisesti.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Säteilysuojelukoulutus

Erikoistumiskoulutuksessa noudatetaan voimassaolevaa säteilylakia ja siihen liittyviä asetuksia (Säteilylaki 859/2018, Valtioneuvoston asetus 1034/2018, STM:n asetus 1044/2018). Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.6. *Säteilysuojelukoulutus*.

Hammaslääkärin tulee saada säteilysuojelun täydennyskoulutusta vähintään 20 h viiden vuoden jaksoissa. Täydennyskoulutuksessa on painotettava kussakin tehtävässä tarpeellisia säteilyturvallisuuteen liittyviä erityispiirteitä ja kyseisessä säteilytoiminnassa säteilyturvallisuuteen vaikuttavia muutoksia ja uusinta tietoa. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ionisoivasta säteilystä 1044/2018). Erikoistuvan tulee huolehtia siitä, että hänen säteilysuojelun täydennyskoulutuksensa on ajan tasalla koko erikoistumiskoulutuksen ajan. Lisäksi erikoistuvan tulee osallistua työnantajan osoittamaan säteilysuojelun työpaikkakoulutukseen.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Erikoistuvan osaamisen karttumista seurataan säännöllisesti EPA-testien, 360-arvioinnin ja ohjauskeskustelujen avulla. Ohjauskeskusteluissa pääpaino on erikoistuvan itsereflektoinnissa. Opiskelija dokumentoi kliinisen osaamisen ja koulutusyksiköiden ulkopuolelta hankitun osaamisen (esim. kurssit, kongressit) käytännön ja teorian osaamisen karttumista lokikirjalla.

KLIININEN HAMMASHOITO / LASTEN HAMMASHOITO

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Koulutusohjelman suoritettuaan lasten hammashoidon erikoishammaslääkäri:

- on perehtynyt lasten ja nuorten hammashoittoon sen kaikilta osa-alueilta
- hallitsee lasten erikoishammashoidon diagnostiikan, hoidon suunnittelun sekä toteutuksen ja suun sairauksien ennaltaehkäisyyn sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa
- osaa suunnitella ja toteuttaa alansa erikoishoidon yhteistyössä muiden hammaslääketieteen ja lääketieteen erikoisalojen kanssa

Lisäksi lasten hammashoidon erikoishammaslääkäriellä on valmius:

- toimia lasten suunterveyden puolestapuhujana yhteiskunnan kaikilla tasoilla
- toimia asiantuntijana lasten ja nuorten hyvinvointia koskevissa moniammatillisissa ryhmissä
- jakaa oman alansa tietoutta hammaslääkäreille ja muille terveydenhuollon ammattilaisille
- osallistua oman erikoisalansa tutkimukseen ja kehittämiseen
- huolehtia jatkuvasta ammatillisesta täydennyskoulutuksesta ja ammatillisesta kehitymisestä

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat EAPD:n (European Academy of Paediatric Dentistry) tavoitteiden mukaiset (Curriculum guidelines for Education and Training in Paediatric Dentistry).

Koulutuksen yleiskuvaus

Koulutus johtaa kliinisen hammashoidon (suuntautumisvaihtoehtona lasten hammashoito) erikoishammaslääkäriin pätevyyteen. Koulutuksen vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta.

Työskentely on pääsääntöisesti ohjattua hoitopalvelujen tuottamista yliopistosairaalassa, terveyskeskuksessa tai muussa yliopiston määrittelemässä erikoissairaanhoidon yksikössä. Yliopistosairaalassa tai muussa yliopiston määrittelemässä erikoissairaanhoidon yksikössä koulutuksessa oleva hoitaa erikoissairaanhoidotasoista hammashoitoa vaativia lapsia ja nuoria ja toisaalta erikoissairaanhoidossa olevien potilaiden suun ja hampaiston sairaudet ja niiden ennaltaehkäisy. Terveyskeskuksessa koulutuksessa oleva hoitaa erityistason lapsipotilaita.

Käytännön koulutuksen lisäksi koulutus pitää sisällään säännöllistä toimipaikkakoulutusta, teoriakoulutusta, seminaarien tai vastaavien valmistamista ja tieteellistä työskentelyä, esimerkkinä posterit kansainvälisissä kongressissa tai osallistuminen tieteellisen artikkelin kirjoittamiseen. Erikoistuvan hammaslääkäriin on suotavaa osallistua vähintään yhteen kansainväliseen lasten hammashoidon kongressiin koulutuksen aikana.

Koulutukseen sisältyvät sivuosa-alue ja johtamiskoulutus. Lakisääteinen säteilysuojelukoulutus on suoritettava hyväksytysti.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa. Käytännön koulutusta tulee lisäksi suorittaa soveltuvin osin yliopistosairaalassa tai muussa yliopiston määrittelemässä erikoissairaanhoidon yksikössä.

Erikoistuvan tulee suorittaa hyväksytysti vaadittu käytännön koulutus kouluttajan ohjaamana yliopiston hyväksymässä erikoisalalan koulutukseen tarkoitettussa virassa, toimessa tai tehtävässä sekä osallistua tänä aikana yliopiston hyväksymällä tavalla säännölliseen toimipaikkakoulutukseen, teoriakoulutukseen ja tieteelliseen työskentelyyn.

Erikoistuvan hammaslääkäriin tulee lisäksi suorittaa hyväksytysti lasten hammashoidon valtakunnallinen erikoishammaslääkärikuulustelu.

Koulutukseen sisältyy vähintään yksi sivuosa-alue. Sivuosan alueen suorittamisesta, esimerkiksi kuulustelusta, sovitaan kyseisen oppialan erikoistumiskoulutuksen vastuuhenkilön kanssa. Sivuosan alueen käytännön koulutus tapahtuu koulutusohjelmaan sopivilla, pääosa-alueen suuntautumisvaihtoehdon koulutusta täydentävillä aloilla seuraamalla tai tuottamalla kyseisten alojen palveluja. Sivuosan alueen teoria- ja toimipaikkakoulutus tapahtuu osallistumalla sivuosan alueiden seminaareihin ja muihin koulutustilaisuuksiin koulutusajanjaksona.

Lakisääteinen säteilysuojelukoulutus on suoritettava hyväksytysti, samoin johtamiskoulutus.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisaloiden koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Terveyskeskuksessa koulutuksessa oleva hoitaa erityistason lapsipotilaita.

Käytännön koulutus

Yliopistosairaalassa tai muussa yliopiston määrittelemässä erikoissairaanhoidon yksikössä tehtävällä koulutusjaksolla erikoistuva hoitaa erikoissairaanhoidotasoista hammashoitoa vaativia lapsia ja nuoria ja toisaalta huolehtii erikoissairaanhoidossa olevien potilaiden suun ja hampaiston sairauksien hoidosta ja niiden ennaltaehkäisystä. Osan koulutusjaksoa muodostaa yleisanestesiassa tehtävien lasten hammashoidon toimenpiteiden toteuttaminen. Koulutusjakson laajuus ja sisältö muotoutuvat alueellisten palvelujärjestelmän osaamistarpeiden ja koulutusmahdollisuuksien mukaan.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Teoriakoulutusta tulee koulutuksen aikana suorittaa vähintään 120 tuntia. Teoriakoulutukseen sisällytetään erikoistumista tukevaa, yliopiston järjestämää teoriaopetusta, ulkopuolisten tahojen järjestämää koulutusta ja osallistumista kansainvälisiin kongresseihin koulutuksen vastuuhenkilön/tiedekunnan hyväksynnän mukaisesti.

Teoriakoulutuksen osana erikoistuva valmistaa itse seminaariesityksiä erikseen sovittavalla tavalla, esimerkiksi 1-2 kertaa lukukaudessa, potilastyöhön nivoutuvista tai teoreettisemmista aihepiireistä. Koulutuksessa olevan on suotavaa osallistua valtakunnallisiin alan erikoistumiskoulutuksen yhteiskokouksiin.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Erikoistumisen alussa koulutuksen vastuuhenkilö tekee yhdessä erikoistuvan hammaslääkärin kanssa koulutussuunnitelman. Koulutuksen edistymistä henkilökohtaisen koulutussuunnitelman mukaisesti seurataan erikoistuvan pitämän lokikirjan, omien potilastapausten jatkuvan dokumentoinnin ja koulutuksen vastuuhenkilön kanssa käytävien säännöllisten tapaamisten avulla. Osaamista voidaan arvioida yksikkökohtaisesti myös EPA-suoritteiden (entrustable professional activity eli luotettavasti osoitettu pätevyys) avulla. Koulutuksen aikana erikoistuva hammaslääkäri esittelee potilastapauksia, joiden hoidossa hänellä on ollut keskeinen rooli. Edellisten lisäksi erikoistuvan hammaslääkärin tulee suorittaa hyväksytysti lasten hammashoidon valtakunnallinen erikoishammaslääkärikuulustelu.

KLIININEN HAMMASHOITO / PARODONTOLOGIA

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa erikoishammaslääkäri, joka kykenee toimimaan alansa vaativissa tehtävissä. Koulutusohjelman suoritettuaan erikoishammaslääkäri:

- tuntee parodontaali- ja peri-implanttisairauksien epidemiologian, etiologian ja patogeeniin
- hallitsee kyseisten sairauksien diagnostiikan, ehkäisyn ja hoidon periaatteet ja toimenpiteet
- tuntee parodontaalisairauksien yleisterveydelliset vaikutukset
- tuntee yleissairauksien ja niiden hoitojen aiheuttamat muutokset ja vaikutukset parodontiumissa
- hallitsee vaativan parodontaalikirurgian mukaan lukien rekonstruktiiiviset toimenpiteet
- hallitsee parodontaalisesti vaurioituneen hampaiston kuntoutuksen suunnittelun ja toteutuksen mukaan lukien implanttahoito sekä kykenee erikoishammaslääkäriyhteistyöhön tiimin jäsenenä
- on omaksunut jatkuvan oppimisen taidot ja kykenee arvioimaan kriittisesti omaa toimintaansa
- kykenee toimimaan erikoisalansa asiantuntijana terveydenhuollon henkilökunnan koulutuksessa ja osallistumaan erikoisalansa kehittämis- ja suunnittelutehtäviin
- on perehtynyt terveydenhuollon hallintaan ja sen johtamiseen

Koulutuksen yleiskuvaus

Parodontologian alan erikoishammaslääkärikoulutuksen tavoitteena on perehdyttää hammaslääkäri alan tiedonhankintaan ja näyttöön perustuvaan tietoon, antaa valmiudet jatkuvaan ammatilliseen kehittymiseen sekä erikoisalansa ja oman työyhteisönsä kehittämiseen. Parodontologian alan erikoishammaslääkärikoulutuksen suorittanut hammaslääkäri hallitsee myös vaativia alan diagnostisia menetelmiä sekä osaa suunnitella ja toteuttaa erikoisalansa vaativaa sairauksien ennaltaehkäisyä ja hoitoa. Lisäksi koulutuksen aikana perehdytään terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon ja suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa. Lisäksi käytännön koulutusta tulee suorittaa kouluttajan ohjaamana soveltuvin osin yliopiston hyväksymässä koulutukseen tarkoitettussa virassa, toimessa tai tehtävässä yliopistosairaalassa tai muussa yliopiston määrittelemässä koulutuspaikassa. Koulutusjärjestelyistä tulee huolehtia alueellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen huomioon erikoistumiskoulutuksen tavoitteet sekä palvelujärjestelmän osaamistarpeet ja koulutusmahdollisuudet. Alueellisia erikoisalakohtaisia ehtoja määriteltäessä yliopiston tulee pyytää asiasta lausunto alueelliselta neuvottelukunnalta.

Pääainetta tukevista ja täydentävistä sivuaineopinnoista sovitaan erikoisalansa vastuuhenkilön kanssa.

Lisäksi käytännön koulutukseen voi sisältyä päätoimista työtä parodontologian alaan liittyvissä opetus- ja tutkimustehtävissä. Pääainekoulutukseen kuuluu myös toimipaikan ulkopuolista koulutusta keskimäärin 40 tuntia/vuosi sekä toimipaikkakoulutusta käsittäen kirjallisuuden referointeja, seminaareja, tapausselostuksia ja demonstraatioita. Lisäksi koulutuksen aikana suoritetaan vähintään 10 opintopisteen laajuinen johtamiskoulutus.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Käytännön koulutus

Erikoishammaslääkärikoulutuksen tulee olla suunniteltua, ohjattua ja säännöllisesti arvioitua. Erikoistuva osallistuu kliiniseen työhön potilaita tutkivana ja hoitavana hammaslääkärinä hankkien erikoisalansa käytännön taidot asianomaisen yksikön palveluksessa olevan kouluttajan valvonnassa.

Käytännön työtä täydentävät säännölliset ohjatut toimipaikkakoulutustilaisuudet, joiden tarkoituksena on syventää tietämystä erikoisalasta. Koulutustilaisuudet voivat olla seminaareja, erikoistuvan itsensä laatimia ohjattuja seminaariesityksiä, demonstraatioita tai tilaisuuksia, jossa käydään järjestelmällisesti läpi oman erikoisalalan ja terveydenhuollon kokonaisuuden keskeisiä kysymyksiä.

Käytännön koulutusta (yliopistosairaalan ulkopuolista koulutusta) voi suorittaa ainoastaan yliopiston hyväksymässä koulutusvirassa, -toimessa tai -tehtävässä.

Koulutuksen vastuuhenkilön hyväksymä käytännön koulutus erikoishammaslääkärin pätevyyttä edellyttävässä toimessa tai tehtävässä hyväksytään erikoiskoulutukseksi edellyttäen, että erikoistuva hammaslääkäri osallistuu varsinaisissa koulutustehtävissä oleville tarkoitettuun koulutukseen ja että hänellä on kouluttaja. Toimimista erikoisalalan opetus- ja tutkimustehtävissä hyväksytään tapauskohtaisesti erikoistumiskoulutukseen erikoisalalan vastuuhenkilön päätöksellä. Näissä tehtävissä toimiminen ei korvaa pakollista 9 kuukauden käytännön koulutusta terveyskeskuksessa.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Erikoisalalan opintoihin kuuluvat koulutustilaisuudet voivat olla esimerkiksi luentoja, seminaareja, demonstraatioita tai vastaavia. Niissä käydään järjestelmällisesti läpi oman erikoisalalan keskeisiä kysymyksiä. Erikoistuva osallistuu tilaisuuksiin mm. pitämällä seminaariesitelmää. Tämän lisäksi erikoistuva voi tehdä tutkimustyötä.

Teoriakoulutus

Teoreettinen opetus on perusopintoja syventävää ja alalla toimimisen kannalta tärkeitä aihekokonaisuuksia käsittelevää opetusta. Suoritettavien kurssien tulee muodostaa erikoistumisen kannalta mielekäs kokonaisuus. Suunnitelma teoreettisen opetuksen eri osa-alueista tehdään henkilökohtaiseen koulutussuunnitelmaan. Koulutuksen vastuuhenkilö hyväksyy suunnitelman. Osallistuminen osoitetaan erillisellä todistuksella tai lokikirjamerkinnoilla. Koulutusyksiköt vastaavat hyväksytyjen kurssien tasosta ja laadusta. Koulutusyksikkö voi hyväksyä kursseja, joiden järjestäjänä ovat mm. erikoisalayhdistys, hammaslääkäriyhdistykset tai muu lääke-/hammaslääketieteellinen taho. Koulutuksen tulee tällöinkin täyttää teoreettiselle opetukselle asetetut vaatimukset.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Osaamisperustaisen koulutuksen aikana toteutetaan jatkuvaa oppimisen arviointia. Koulutuksen tavoitteiden saavuttamista arvioidaan säännöllisesti yhdessä lähikouluttajan ja/tai koulutuksen vastuuhenkilön kanssa.

Erikoistujan osaamista seurataan seuraavilla tavoilla: koulutuksen alkukuulustelu (esim. karttuvan tiedon testi) ja -keskustelu, 360-arviointi, arviointi- ja palautekeskustelut, lokikirja, koulutuksen valtakunnallinen loppukuulustelu. EPA-arviointiin siirryttäneen vuoden 2021 aikana.

KLIIININEN HAMMASHOITO / PROTETIIKKA JA PARENTAFYSIOLOGIA

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Jatkokoulutusohjelman päämääränä on antaa opiskelijalle valmiudet hallita laaja-alaisesti kliinisen hammashoidon osa-alue, painotusalueena protetiikka ja parentafysiologia. Monipuolinen diagnostiikka ja hoidon suunnittelu ovat keskeisesti mukana koulutuksessa. Tälle perustalle erikoistuja syventää tietojaan ja taitojaan pääosa-alueellaan ja itse valitsemallaan yhdellä sivuosa-alueella.

Protetiikan ja parentafysiologian käytännön koulutus on hoitopalvelujen tuottamista, johon sisältyy oman erikoisalalan vaativien potilastapausten diagnostiikka, hoidon suunnittelu ja sen toteutus siten, että ne kattavat kaikki protetiikan ja parentaelimistön toimintahäiriöiden keskeiset osa-alueet. Hammasprotetiikan ja parentafysiologian erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että erikoishammaslääkäriksi valmistunut

- hallitsee proteettisen potilaan tutkimisen ja diagnostiikan
- osaa suunnitella ja toteuttaa laaja-alaisen hammas- tai implanttikantoisen purennan kuntoutuksen kiinteällä ja irrotettavalla protetiikalla
- osaa arvioida proteettisen hoidon prognoosin ja hallitsee ylläpito-hoidon
- hallitsee kasvokivun diagnostiikan, erotusdiagnoosiin ja hoidon yhteistyössä lääketieteen eri erikoisalojen kanssa sekä tähän liittyvän lähetekäytännön
- hallitsee vaikea-asteisen parentaelimistön toimintahäiriön diagnostiikan ja hoidon
- pystyy toimimaan moniammatillisen hoitotiimin jäsenenä sekä asiantuntijana erikoisalaa koskevilla kysymyksissä
- kykenee seuraamaan ja ymmärtämään erikoisalalan kehitystä ja kirjallisuutta

Koulutuksen yleiskuvaus

Erikoishammaslääkärikoulutuksen suorittamiseksi hammaslääkäriin tulee suorittaa hyväksytysti koulutusohjelmassa vaadittu käytännön koulutus kouluttajan ohjaamana yliopiston hyväksymässä erikoisalalan koulutukseen tarkoitettu virassa, toimessa tai tehtävässä sekä osallistua tänä aikana yliopiston hyväksymällä tavalla säännölliseen toimipaikkakoulutukseen, suorittaa yliopiston hyväksymä teoriakoulutus, osallistua oman oppimisensa ja koulutuksensa toimivuuden kehittämiseen ja arviointiin sekä osoittaa yliopistojen yhdessä ja yhtenäisesti määrittelemällä tavalla, että hänellä on erikoishammaslääkäriltä vaadittava osaaminen.

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa. Käytännön koulutusta tulee lisäksi suorittaa soveltuvin osin yliopistosairaalassa tai muussa yliopiston määrittelemässä erikoissairaanhoito yksikössä.

Yliopistosairaalan ulkopuolisen koulutuksen tulee perustua hyväksytyyn koulutussopimukseen. Koulutukseen voi sisältyä enintään 1 vuoden päätoiminen työ proteettiseen ja parentafysiologiseen hoitoon liittyvissä opetus- ja tutkimustehtävissä, kuitenkin siten, että päätoimisen protetiikan ja parentafysiologian alalta suoritettavan tutkimuksen osuus on enintään 6 kuukautta.

Protetiikan ja parentafysiologian teoreettinen koulutus koostuu kurssimuotoisesta koulutuksesta, toimipaikkakoulutuksesta sekä toimimisesta erikoisalansa kouluttajana ja/tai opettajana.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Pääosa-alueeseen keskittyvä koulutus käsittää vähintään 2,5 vuotta kokonaiskoulutusajasta. Kurssimuotoinen koulutus koostuu paikallisista, valtakunnallisista ja kansainvälisistä erikoisalan kongresseista ja koulutustilaisuuksista tai muista soveltuvista koulutustilaisuuksista, jotka vastuuhenkilö on hyväksynyt teoriakoulutukseksi. Teoriakoulutukseen voi sisältyä myös osallistumista hammaslääketieteen lisenssiaatin perusopetukseen. Teoriakoulutuksen laajuus on vähintään 150 tuntia erikoistumisaikana.

Pääainetta tukevia ja täydentäviä sivuaineopintoja tulee kuulua koulutukseen henkilökohtaisessa koulutussuunnitelmassa sovitulta erikoisalalta. Protetiikan ja purentafysiologian sivuaineopintoja suoritettava perehtyy ko. alueen potilashoittoon, osallistuu toimipaikkakoulutukseen ja suorittaa sivuosa-alueen kuulustelun.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Osaamisen tavoitteet määritellään henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa, joka laaditaan koulutusjakson alussa. Osaamisen karttumista arvioidaan neljännesvuosittain kulloisessakin toimipaikassa nimetyn kouluttajan kanssa. Kouluttaja raportoi erikoisalan vastuuhenkilölle tavoitteiden toteutumisesta. Asetettujen tavoitteiden seurannassa käytetään apuna erikoistuvan pitämää lokikirjaa teoriakoulutuksen ja kliinisten suoritteiden osalta. Osaamisen karttumista arvioidaan EPOjen osalta käyttäen itsearviointia ja kouluttajan antamaa arviointia, jotka käydään lukukausittain läpi sen hetkisen kouluttajan kanssa palautekeskustelussa. Osaamista arvioidaan myös valtakunnallisella kirjallisella kuulustelulla.

SUU- JA LEUKAKIRURGIA

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa suu- ja leukakirurgian erikoishammaslääkäreitä, jotka kykenevät toimimaan alansa erikoishammaslääkärin tehtävissä siten, että he

- hallitsevat suu- ja leukakirurgian alaan kuuluvien sairauksien epidemiologian, syyt, patogeenesisin, diagnostiikan, hoidon, lääkinällisen kuntoutuksen ja ehkäisyn
- kykenevät hoitamaan suun ja kasvojen alueen vammojen ja sairauksien äkilliset sairaustapaukset
- kykenevät itsenäisesti suorittamaan suun ja kasvojen alueen vammojen ja sairauksien diagnostiset ja hoidolliset toimenpiteet
- kykenevät kriittisesti perehtymään erikoisalansa tieteelliseen tietoon ja tiedonhankintaan sekä tuottamaan tieteellistä aineistoa
- kykenevät toimimaan suu- ja leukakirurgian erityiskysymysten konsulttina ja opettajana terveydenhuollon henkilökunnan koulutuksessa
- kykenevät osallistumaan eri lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen väliseen yhteistyöhön
- kykenevät toimimaan osana moniammatillista ryhmää
- ovat perehtyneitä terveydenhuollon hallintoon

Koulutuksen yleiskuvaus

Koulutusohjelma keskittyy hampaiston, suun, leukojen ja kasvojen alueen sairauksien ja vammojen tunnistamiseen, ehkäisyyn ja kirurgiseen sekä muuhun hoitoon. Koulutuksensa jälkeen erikoistuva pystyy diagnosoimaan ja hoitamaan mm. dentoalveolaarisia tauteja, skeletaalisia purentavirheitä, kasvoluiden murtumia, suun ja leukojen alueen infektoita, kasvaimia, ylempien hengitysteiden ilmatien ongelmia, leukanivelen sairauksia, kasvojen alueen kipua sekä kirurgisen hoidon erityyppisiä komplikaatioita.

Suu- ja leukakirurgian erikoisalalla tietokoneavusteinen kirurgia, navigointitekniikkaan perustuva kirurgia, 3D-teknologia ja simulaatio ovat keskeisiä, joten erikoistumiskoulutuksessa perehdytään soveltuvin osin näihin tekniikoiden käyttöön mm. suun, leuan ja kasvojen alueen onkologiassa, rekonstruktivisessa kirurgiassa ja kasvo-ortopedisissa hoidoissa.

Käytännön koulutus muodostuu pääasiassa sairaaloiden suu- ja leukakirurgian yksiköissä erikoishammaslääkärin / erikoislääkärin ohjauksessa työskentelystä. Edellytyksenä on myös alan päivitykseen osallistuminen. Erikoistuva saa itsenäiseen ja kriittiseen toimintaan valmistavaa teoreettista ja kliinistä koulutusta, jonka takia koulutus on jaettu osaamisperusteisiin jaksoihin (Taulukko: Suu- ja leukakirurgian osaamisalueet). Osaamistavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti koko koulutuksen ajan lokikirjan ja/tai portfolion avulla. Edistymishaastattelujen perusteella sovitaan erikoistujan kanssa yksilöllisestä ohjauksesta.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on vähintään 5 vuotta. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa.

Muulla kuin yliopistosairaalassa tapahtuvan erikoisalakohtaisen koulutuksen pituuden tulee olla 9 kuukauden terveyskeskuskoulutusjakson lisäksi vähintään 1 vuosi. Yliopistosairaalassa tapahtuvan koulutuksen pituuden tulee olla vähintään 1 vuosi.

Käytännön koulutuksen lisäksi koulutukseen kuuluu toimipaikkakoulutus, teoriakoulutus, johtamisopinnot, säteilysuojelukoulutus sekä tieteellisen tutkimuksen perusteet. Lisäksi koulutukseen kuuluu lääketieteen täydentäviä opintoja.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Sisällön hyväksymisestä vastaa koulutuksen vastuhenkilö.

Käytännön koulutus

Suu- ja leukakirurgian eriytyvä koulutus suoritetaan pääsääntöisesti sairaaloiden suu- ja leukasairauksien yksiköissä. Jokaiselle koulutuksessa olevalle laaditaan henkilökohtainen koulutussuunnitelma. Koulutukseen sisältyy 17 osaamisaluetta (Taulukko: Suu- ja leukakirurgian erikoishammaslääkärin osaamisalueet), joiden perusteella suunnitellaan koulutuskierrat. Näiden perusteella järjestetään arviointi- ja palautetilaisuuksia. Oleellista koulutuksessa on sen monipuolisuus.

Taulukko: Suu- ja leukakirurgian erikoishammaslääkärin osaamisalueet

1	Diagnostiikka
2	Suun ja leukojen alueen patologia
3	Perioperatiivinen hoito
4	Perehtyminen soveltuvin osin anestesiologiaan ja tehohoitoon
5	Kipu ja kivunlievitys
6	Dentoalveolaarinen kirurgia
7	Suun ja leukojen alueen infektiot
8	Hyvänlaatuiset kasvaimet ja kystat
9	Traumatologia
10	Ortognaattinen kirurgia
11	Preproteettinen kirurgia ja implantologia
12	Leukanivelet
13	Onkologia
14	Rekonstruktivinen kirurgia
15	Perehtymisjakso soveltuvin osin halkio- ja kraniofasiaalisiin rakennepoikkeamiin
16	Perehtyminen soveltuvin osin kasvojen ja kaulan alueen korjaavaan kirurgiaan
17	Tieteellinen koulutus

Koulutuksen aikana erikoistuva hammaslääkäri saa käytännön kliinistä kokemusta poliklinikalla, avohoidossa, vuodeosastolla, leikkaussalissa ja päivystysosastolla. Koulutukseen kuuluu mm. pohdintaa omasta ammatillisesta toiminnasta ja kehittymisestä, palautteen antamisesta ja saamisesta sekä tieteelliseen näyttöön perustuvasta potilastyön arvioinnista.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Koulutukseen kuuluu lääketieteen opintoja, jotka suoritetaan pääsääntöisesti tiedekunnan lääketieteen perusopetuksen kursseilla. Lääketieteen koulutus tapahtuu kunkin yliopiston asettamien koulutusvaatimusten mukaisesti. Opinnoista tehdään henkilökohtainen opintosuunnitelma koulutuksen vastuuhenkilön kanssa. Suu- ja leukakirurgian erikoishammaslääkärikoulutukseen kuuluu lääketieteen täydentäviä opintoja alla mainittujen osaamistavoitteiden mukaisesti. Näiden asiakokonaisuuksien oppiminen edellyttää noin 60 op lääketieteen opintoja:

- korva-, nenä- ja kurkkutaudit: erikoishammaslääkärin tulee ymmärtää suun ja leukojen alueen kasvainten hoidon periaatteet, ylähengitysteiden infektioiden ja niiden komplikaatioiden hoidon periaatteet
- keuhkosairaudet: tulee ymmärtää uniapnean diagnostiikan ja hoidon periaatteet
- fysiatria: tulee ymmärtää tuki- ja liikuntaelimistön sairauksien yhteys kasvojen alueen kiputiloihin
- onkologia: tulee ymmärtää suun ja leukojen alueen kasvainten onkologisten hoitojen periaatteet
- neurologia: tulee tuntea neurologisten sairauksien yhteys suun- ja leukojen alueen sairauksiin
- radiologia: tulee perehtyä erikoisalalla tarvittaviin pään ja kaulan alueen kuvantamismenetelmiin
- ortopedia ja traumatologia: tulee tuntea traumapotilaan hoidon yleiset periaatteet
- neurokirurgia: tulee tuntea pään alueen traumapotilaan hoidon yleiset periaatteet
- anestesiologia ja tehohoito: tulee ymmärtää alan perusteita liittyen leikkauspotilaan hoitoon
- silmätaudit: tulee ymmärtää kasvotraumojen yhteys silmien toimintaan
- sisätaudit: tulee tuntea ja ymmärtää yleissairauksien yhteys suun ja leukojen sairauksiin

Lääketieteen täydentävien opintojen lisäksi koulutukseen kuuluu muuta kurssimuotoista teoreettista koulutusta vähintään 80 tuntia. Kurssimuotoinen koulutus on suositeltavaa suorittaa laajoina kokonaisuuksina suu- ja leukakirurgian keskeisiltä alueilta. Yliopistojen hyväksymistä suu- ja leukakirurgian alan kursseista hyväksytään enintään 10 tuntia/kurssi ja verkko-kursseista enintään 4 tuntia/kurssi. Kurssit suunnitellaan niin, että ne tukevat suu- ja leukakirurgian koulutusohjelman tavoitteita.

Koulutuksen aikana erikoistujan perehtyy tieteelliseen kirjoittamiseen ja tekee itsenäisesti tai osallistuu yhteistyönä tieteellisen julkaisun, kirjallisuuskatsauksen tai potilastapausselostuksen kirjoittamiseen, joka on tarkoitettu julkaisuksi kansainväliseen tai kansalliseen julkaisusarjaan.

Täydentävä koulutus voi käsittää sekä teoreettisia opintoja että kliinistä työtä. Täydentävien opintojen tavoitteena on perehdyttää koulutettava suu- ja leukakirurgian erikoishammaslääkärin työssä tarvittaviin lääketieteen tietoihin ja taitoihin. Täydentävistä opinnoista tehdään henkilökohtainen opintosuunnitelma koulutuksen vastuuhenkilön kanssa.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä

oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Erikoistuvalla laaditaan yksilöllinen koulutussuunnitelma ja hänelle nimetään henkilökohtainen ohjaaja. Kirurgisten toimenpiteiden tulee soveltuvin osin vastata laadultaan ja määrältään kansallisesti sovittuja kriteereitä, joita seurataan lokikirjan avulla. Erikoistuva hammaslääkäri osallistuu oman oppimisensa arviointiin sekä koulutuksensa kehittämiseen.

Koulutuksen etenemistä seurataan lokikirjan lisäksi säännöllisissä arviointi- ja palautekeskusteluissa käytännön kouluttajan ja koulutuksen vastuuhenkilön kanssa. Erikoistuvan kehittymistä edistetään yksilöllisen ja oppimista tukevan palautteen avulla. Osaamista arvioidaan myös valtakunnallisella kirjallisella kuulustelulla.

TERVEYDENHUOLTO

Koulutusohjelman osaamistavoitteet

Koulutusohjelman suoritettuaan terveydenhuollon erikoishammaslääkäri

- tuntee terveyden, sairauden ja niihin vuorovaikutuksessa olevan yhteiskunnan kehityssuunnat sekä ymmärtää näiden vaikutukset omaan toimintaympäristöönsä
- ymmärtää terveydenhuollon toimintatapojen perusteena olevan tieteellisen ja toiminnanohjaukseen tarvittavan tiedon karttumisprosessia, tuntee tutkimuksen teon perusteet sekä osaa kriittisesti arvioida, soveltaa ja tarvittaessa tuottaa tutkimus- ja toiminnanohjauksessa tarvittavaa tietoa
- osaa arvioida väestön terveystalouden tarvetta, niiden vaikuttavuutta, tehokkuutta ja laatua
- tuntee terveydenhuollon keskeiset lait ja säädökset sekä terveydenhuollon suunnittelu- ja päätöksentekojärjestelmän
- tuntee suunterveyden edistämiskeinot ja suusairauksien ehkäisymenetelmät sekä osaa soveltaa niitä
- tuntee sosiaali- ja terveydenhuollon moniammatillisen johtamisen perusteet ja osata soveltaa niitä
- osaa toimia ammatillisen etiikan mukaisesti
- osaa arvioida ja kehittää omaa toimintaansa ja on omaksunut jatkuvan ammatillisen koulutautumisen ja kehittymisen toimintamallin ja soveltaa sitä mm. koko palvelujärjestelmän digitalisoituessa

Koulutuksen yleiskuvaus

Koulutus sisältää teoreettisia opintoja, käytännön koulutuksen ja valtakunnallisen kuulustelun. Koulutus perustuu opintojen edetessä tarkentuvaan henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan. Sen pohjana ovat erikoistujan ja kouluttajan yhdessä laatimat yksilölliset osaamistavoitteet.

Koulutusohjelman suorittaminen

Koulutusohjelman vähimmäispituus täysipäiväisenä ohjattuna opiskeluna on 3 vuotta, ja se sisältää teoreettisia opintoja, johtamisopinnot, käytännön koulutuksen ja valtakunnallisen kuulustelun. Koulutusajasta vähintään 9 kuukautta tulee suorittaa terveyskeskuksessa. Koulutus sisältää sekä teoreettisia opintoja että käytännön koulutusta terveydenhuollon suunnittelu-, seuranta-, johtamis- ja arviointitehtävissä terveyskeskuksessa sekä muissa koulutukseen soveltuvissa organisaatioissa.

Terveyskeskustyö

Kaikkien erikoisalojen koulutukseen sisältyy vähintään 9 kuukauden terveyskeskusjakso. Jakso suoritetaan yliopiston hyväksymissä terveyskeskuksissa ja erikoistuvalla nimetään terveyskeskuksessa lähikouluttaja. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.1. *Terveyskeskustyö*.

Käytännön koulutus

Käytännön koulutus suoritetaan yliopiston hyväksymässä erikoisalan koulutukseen soveltuvassa tehtävässä. Se käsittää toimimisen terveydenhuollon suunnittelu-, seuranta-, johtamis- ja arviointitehtävissä soveltuvissa organisaatioissa (esim. yliopisto, sosiaali- ja terveysministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kansaneläkelaitos, aluehallintovirasto, terveyskeskus). Käytännön koulutukseen sisältyy toimipaikkakoulutus käsittäen organisaation kokoukset, seminaarit, koulutustilaisuudet ym. säännöllisen toiminnan.

Toimipaikkakoulutus

Käytännön työtä täydentää asetuksen vaatima säännöllinen toimipaikkakoulutus. Toimipaikkakoulutusta järjestetään yliopistojen hyväksymissä koulutuspaikoissa koulutuspaikkasopimuksen mukaisesti työaikana 2-5 h/viikossa. Erikoistuvien edellytetään osallistuvan toimipaikkakoulutukseen koko erikoistumisen ajan.

Teoriakoulutus

Teoreettisia opintoja tulee olla vähintään 60 opintopistettä, johon sisältyy johtamisopinnot (ks. kohta 8.). Lisäksi laaditaan 20 opintopisteen laajuinen tutkielma. Teoriaopinnot suunnitellaan niin, että ne muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka rakentuu opiskelijan aiemman tiedon ja kokemuksen sekä henkilökohtaisten tavoitteiden mukaan. Tutkielman avulla opiskelija osoittaa osaavansa tuottaa, kriittisesti arvioida ja soveltaa tutkimus- tai toiminnan ohjauksessa tarvittavaa tietoa oman toimintaympäristön tarpeisiin.

Johtamisopinnot 10 op

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (56/2015, muutettu asetuksella 55/2020) erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta määrittelee yhdeksi koulutuksen tavoitteeksi antaa valmiudet terveydenhuollon johtamiseen, hallintoon, suunnitteluun, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä oppimisen ohjaamiseen ja osaamisen arviointiin työyhteisössään. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kaikille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen 1.8.2009 tai sen jälkeen ilmoittautuneille, koulutukseen kuuluu pakollisena 10 opintopisteen laajuiset johtamisopinnot, jotka voi suorittaa missä koulutuksen vaiheessa tahansa. Katso tarkemmin opinto-oppaan kappale 4.5 *Johtamisopinnot*.

Erikoistuvan hammaslääkärin ohjaus, oppimisprosessin seuranta ja osaamisen arviointi

Erikoistuvalla hammaslääkärille nimetään erikoisalalan vastuuhenkilön ja kouluttajan lisäksi tarvittaessa lähikouluttaja, jotka yhdessä ohjaavat erikoistuvaa. Oppimisprosessia seurataan esim. oppimispäiväkirjan avulla. Osaamista arvioidaan säännöllisin väliajoin erikoistuvan, kouluttajan ja mahdollisen lähikouluttajan kanssa sekä edellä mainittujen ja koulutuksen vastuuhenkilön kanssa vähintään puolivuositain. Koulutusohjelmaan sisältyy valtakunnallinen kuulustelu.